

ВСЕ ПРО ЗАКОНИ - В ОДНІЙ ГАЗЕТІ!
Юридичний Вісник України
Загальнонаціональна правова газета
WWW.YVU.COM.UA

► № 11 (1570)

25-31 ТРАВНЯ 2026 РОКУ

СТОП. 3

Незасвоєні уроки історії: На честь пам'яті Симона Петлюри

▪ У ЦЬОМУ НОМЕРІ

Незалежна фігура чи лялька в руках влади?

► стор. 6–7

Звичайні тренди АМКУ

► стор. 8–9

Застосування судами Закону України «Про адміністративну процедуру»

► стор. 10

Посилки з податком

► стор. 11

Правників багато — якісної юридичної освіти замало:

Як Україні перейти на європейські
стандарты правничої освіти

► стор. 12–15

Чому судова система України не відповідає вимогам суспільства щодо справедливого правосуддя?

Роль ВРП в цьому процесі

► стор. 16–19

Судовий казус

Тяжкі тілесні ушкодження
внаслідок злочинної недбалості

► стор. 24–25

НАГАДУЄМО НАШИМ ЧИТАЧАМ!

Триває передплатна кампанія
на II півріччя 2026 року.

Передплата здійснюється
в усіх відділеннях Укрпошти
та безпосередньо в редакції
тижневика (в т. ч. онлайн).

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС: 21615

Незасвоєні уроки історії:

На честь пам'яті Симона Петлюри

Через рік ми будемо відзначати 150 років від дня народження Симона Петлюри, видатного українського державного, військового та політичного діяча. Уроки його політичної діяльності, навіть сьогодні нагадують про себе як ніколи гостро.

Самуїл Шварцбард застрелив Симона Петлюру в Парижі 25 травня 1926 року. Він не заперечував факту вбивства; центральним питанням процесу стало чи було це, на думку суду присяжних, «виправданою помстою» за єврейські погроми в Україні. Французький суд присяжних у 1927 році, як відомо, його виправдав.

Не дивно, що ми запитуємо себе: як так сталося, що людина, яка випустила сім куль у провідника нації, була виправдана під оплески європейських інтелектуалів та нобелівських лауреатів? Відповідь має бути чесною: це сталося через імпотенцію української державності, ідейну короткозорість та, врешті решт через військову неспроможність.

На тому суді зустрілися в основному дві сили. З одного боку — вбивця, за яким стояла потужна світова діаспора, найкращі європейські адвокати, величезні гроші та ймовірна підтримка радянських спецслужб, що ліпили з українців образ «антисемітів-погромників». З іншого боку — Симон Петлюра, застрелений лідер знищеної держави (УНР). За ним не було будь яких державних інституцій, здатних захистити його ім'я та честь. Але була ще одна сила, власне пам'ять за безвинно знищених, ідейно поплямованих, до яких належав і сам Симон Петлюра.

Світ завжди слугує силі, але поважає право. Якщо немає держави, яка має силу й право, то ми ризикуємо втратити все. Чому важливо згадати про це саме зараз? Тому що сьогодні, через півтора століття від Дня народження Симона Петлюри, маючи власну незалежну державу та сильну армію, ми однак, ризикуємо повернутися у статус безправної нації зразка 1927 року.

Що відбувається наразі? Нами керують 5 або 6 державних менеджерів (за словами нашого головного державного керманіча), вибудовується міцний захист для тих, хто вже й так має владу та гроші. Коли сьогодні український бізнес потерпає від дій правоохоронців, коли оборонні бюджети розкрадаються, а за критику корупціонерів дехто ризикує стати розпалювачем ворожнечі, коли українську ідентичність маргіналізують — ми можемо опинитися на місці Симона Петлюри, відважного Петра Болбочана, маси скривджених і загиблих. Тільки тепер нас можуть знищити не чужі спецслужби, а наша корумпована номенклатура, що прихопила правосуддя. Симон Петлюра ніколи не мав військової освіти, не мав і особливих воєнних перемог, проте його політичні амбіції зашкалювали. Тому звернення до процесу Шварцбарда — це нагадування про те, що нація, яка не закріплює свій правовий захист, не зміцнює дисципліну у війську, яка не протидіє українофобії та не посилює ідейну протидію російському миру, приречена на роль жертви.

І тому зрозуміло, що суд над убивцею був перетворений на суд над українським лідером, над українською визвольною справою. Парадоксом є те, що засуджувалася базова цінність української ідентичності. Так, погроми були реальною і страшною трагедією, частина військ УНР була до них причетна, але це не скасовує фундаменту цивілізації, до якої було причетним тогочасне правосуддя: політичні вбивства не можуть легітимізуватися як кара без суду. І якщо Україна не почне реально захищати українців і всередині країни, і на міжнародних майданчиках, політичних локаціях, платформах, за законом — рано чи пізно знайдеться новий «шварцбард», який вистрілить у нашу державність, і відбудеться новий суд, який це виправдає. Зараз представники українського політикуму, ця недоторкана каста у владі України пиляють військові, енергетичні, будівельні та медичні бюджети коштом крові й втрат українців. Саме тому необхідно впровадити в життя дійсний розподіл влад, реальну антикорупційну політику, заборонити пропаганду російської імперської політики, дотримуватись деколонізації топонімів.

Це питання нашого фізичного та історичного виживання, нашого майбутнього.

Віктор КОВАЛЬСЬКИЙ

■ НАШІ ВІТАННЯ!

ЦИМИ ДНЯМИ СВЯТКУЮТЬ
СВІЙ ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

25 травня —
Володимир
ШАПОВАЛ,
академік НААУ,
суддя КСУ у відставці,
заслужений юрист
України, д.ю.н.

25 травня —
Юрій ЗАБАРА,
головний редактор га-
зети «Юридична прак-
тика» (2002–2011 рр.),
адвокат, заслужений
юрист України

27 травня —
Ірина БЕЛІКОВА,
начальниця Теруправ-
ління ДСАУ в Запорізь-
кій області, заслужена
юристка України

1 червня —
Сергій КОВАЛЬСЬКИЙ,
адвокат, позаштатний
кореспондент ЮВУ,
військово-службовець
ЗСУ

4 червня —
Наталія МИРОНЕНКО,
д.ю.н., член-кореспон-
дентка НАПРНУ, заслу-
жена юристка
України

5 червня —
Віталій КУЗЬМИШИН,
голова Сьомого апеля-
ційного адміністратив-
ного суду, заслужений
юрист України

Колективи видавництва «Юрінком Прес» та «Юрінком Інтер» і редакція газети «Юридичний вісник України» вітають іменинників. Нехай вас завжди супроводжує успіх, здійснюються плани та сподівання, постійно зіграє тепло людської вдячності, а будні і свята наповнюються радістю, світлом і любов'ю рідних та близьких.

■ СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ

Суд визнав незаконною спробу
«урізати» пенсійні виплати

Верховний Суд став на захист військових пенсіонерів та ветеранів військової служби, поновивши їхнє право на справедливий і гарантований законом розмір пенсій. Суд визнав незаконною спробу «урізати» пенсійні виплати постановою Кабінету Міністрів, наголосивши: соціальні гарантії захисників

України не можуть змінюватися підзаконними рішеннями влади. Прецедентне рішення, яке стосується тисяч військових пенсіонерів та екс-силовикив! Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду поставив крапку у спорі щодо рішення Уряду обмежити розмір пенсій через спеціальні коригуючі коефіцієнти. Справа (№ 320/2229/25).

Важливість такого рішення Верховного Суду ще й у тому, що суд чітко зазначив: держава не має права зменшувати соціальні гарантії військових підзаконними актами, навіть під час воєнного стану. Простими словами — Кабмін не може своєю постановою змінити порядок виплати пенсій, якщо таких змін немає в законі.

Верховний Суд також окремо підкреслив: воєнний стан не скасовує право громадян на соціальний захист; закон про Державний бюджет не може забирати пільги та гарантії, які вже передбачені спеціальними законами; усі органи влади повинні діяти лише в межах Конституції та законів України.

Це рішення стосується тисяч військових пенсіонерів та ветеранів. І мова тут не лише про гроші, а, перш за все, про справедливість і про те, чи виконує держава свої обіцянки перед людьми, які служили та захищали країну. Бо якщо держава сьогодні може без закону зменшити пенсію військовому пенсіонеру, то завтра це може торкнутися будь-кого.

■ СУСПІЛЬСТВО

Потрібні не гучні заяви, а вироки

Стало відомо, що відбулася сенсаційна угода з НАБУ в обмін на вирок, в межах якої Сексголова Верховного Суду Всеволод Князев пішов на повну співпрацю зі слідством, викривши чотирьох своїх колег-суддів. Хабар у 2,7 мільйона доларів пов'язують із Головою Верховного Суду, це вже не проблема окремого судді.

Це вирок довірі до всієї судової системи. В межах угоди зі слідством мають бути викриті й інші судді Верховного Суду, що посилює підозри щодо системного характеру корупції у найвищій судовій інстанції держави.

Роками нам розповідали про судову форму. Але якщо корупційні скандали доходять до Верховного Суду, суспільство має право запитати: хто і коли відповідь за знищення довіри до правосуддя? Тому потрібні не гучні заяви, а вироки. Бо без реального очищення Верховного Суду не може бути й мови про довіру до всієї судової влади. При цьому нас вже не шокує те, що окремі представники судової влади демонструють статки, які викликають у суспільства все більше запитань. Так, Голова Закарпатського апеля-

ційного суду Ганна Фазикош задекларувала понад 1 мільйон доларів США у криптовалюті, а також доходи від іноземної компанії та інших активів.

Громадяни донатять на ЗСУ по 100 і 1000 гривень; судді декларують мільйони доларів США, елітні автомобілі, земельні ділянки, будинки, оформлені на них і їх родичів, друзів. Це нонсенс. Суспільство має право знати не лише розмір статків суддів, а й отримати чіткі та переконливі відповіді щодо джерел їх походження.

Незалежність суду — це не лише мантия та статус. Це довіра громадян. А з кожним новим корупційним скандалом і кожною новою декларацією в мільйонах доларах із захмарними статками цієї довіри стає все менше.

■ САНКЦІЇ В ДІЇ

Правочини в обхід санкцій є нікчемними, а отримані активи можуть стягуватись у дохід держави

Правочини, спрямовані на відчуження активів усупереч санкціям, установленим Законом України «Про санкції», порушують публічний порядок та є нікчемними незалежно від визнання їх недійсними судом. Якщо встановлено умисел сторін на вчинення таких правочинів, суд може застосувати спеціальні наслідки недійсності, зокрема стягнення всього одержаного за правочином у дохід держави. Саме такого висновку дійшов Касаційний господарський суд у складі ВС.

Олександр ГАРАГОНІЧ,

д.ю.н., доцент кафедри економічного права та економічного судочинства ННІП КНУ ім. Т. Шевченка

Компанія-позивач звернулася з позовом про визнання недійсними договорів щодо послідовного відчуження права користування надрами, оформленого спеціальним дозволом на користування надрами Коростенського (Стремигородського) родовища, та застосування наслідків недійсності цих правочинів.

Суди встановили, що спеціальний дозвіл належав АТ «Коростенський кар'єр», контрольний пакет акцій якого перебував під контролем осіб, до яких РНБО України застосувала санкції у вигляді блокування активів. Після застосування санкцій право користування надрами було послідовно відчужене між пов'язаними суб'єктами: спочатку ТОВ «Новел Пром» за 1 млн грн, а згодом — ТОВ «Коростенська видобувна компанія» за 2,1 млн грн, тоді як реальна вартість спецдозволу перевищувала 32 млн грн.

Суд першої інстанції, з яким погодився апеляційний господарський суд, відмовив у задоволенні вимог про визнання договорів недійсними, оскільки такі правочини є нікчемними.

Переглядаючи справу, КГС ВС зазначив, що санкції у вигляді блокування активів поширюються не лише на формального власника активу, а й на активи, щодо яких санкційна особа може прямо чи опосередковано здійснювати контроль або розпорядження. Суд відхилив доводи скаргників про те, що зміна бенефіціарного власника усувала порушення санкційного законодавства. КГС ВС наголосив, що санкції були застосовані як до бенефіціарів, так і безпосередньо до компаній, пов'язаних зі спірними активами, а тому їх дія про-

довжувала поширюватися на відповідні правовідносини.

КГС ВС наголосив, що публічний порядок охоплює фундаментальні інтереси держави та суспільства, зокрема економічну безпеку, а правочини, спрямовані на обходження санкцій і виведення активів з-під блокування, є нікчемними.

Суд звернув увагу на обставини, які свідчили про штучний характер спірних операцій: послідовне відчуження спецдозволу за короткий час, продаж активу за заниженою вартістю, відсутність фактичного використання права користування надрами першим набувачем і подальше відчуження спецдозволу в день його переоформлення.

КГС ВС погодився з висновками судів попередніх інстанцій про наявність умислу відповідачів на вчинення правочинів, що суперечать інтересам держави та суспільства, і підтвердив наявність підстав для застосування спеціальних наслідків, передбачених ч. 3 ст. 228 ЦК України. Суд окремо наголосив, що такі наслідки є різновидом конфіскаційної санкції держави.

Крім того, Верховний Суд погодився з висновками попередніх інстанцій щодо відсутності підстав для передачі спору на розгляд у межах справи про банкрутство ТОВ «Коростенська видобувна компанія», врахувавши обставини, які свідчили про штучний характер створення заборгованості та ініціювання процедури банкрутства.

За результатами розгляду касаційні скарги залишено без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій — без змін. Постанова КГС ВС від 31 березня 2026 року у справі № 910/11526/24

■ НОТАРІАТ

У ДРРП збільшала інформаційна вибірка

Державне підприємство «Національні інформаційні системи» 31.05.2026 оновило програмне забезпечення Державного реєстру речових прав на нерухоме майно (ДРРП).

У межах зазначеного оновлення було реалізовано:

1. До довідника сервітутів ДРРП додано нові види сервітутів: право розміщення (без здійснення капітального будівництва) об'єктів рекреаційної інфраструктури, а також інженерної інфраструктури, необхідної для їх функціонування та обслуговування; право на розгортання, експлуатації електронних комунікаційних мереж: Назву сервітуту «право прокладення та експлуатації ліній електропередачі, електронних комунікаційних мереж, трубопроводів, інших лінійних комунікацій» змінено на «право прокладення та експлуатації ліній електропередачі, трубопроводів, інших лінійних комунікацій».

2. Створено новий алгоритм надання інформації з ДРРП за РНОКПП чи ЄДРПОУ суб'єкта, щодо якого у ДРРП міститься велика кількість записів, а також додано можливість завантаження сформованих PDF файлів без попереднього відкриття в браузері, з метою уникнення обмеження браузера на розмір документа.

Звертаємо увагу! Для отримання інформації по суб'єкту, у якого наявна велика кількість записів в ДРРП необхідно формувати інформацію виключно по коду ЄДРПОУ/РНОКПП такого суб'єкта, без зазначення його найменування/ПІБ та інших ідентифікуючих атрибутів.

3. Додано відображення дати та часу реєстрації перенесеного запису у ДРРП та документах, сформованих програмним забезпеченням ДРРП.

4. Виведено на перегляд ДРРП в картці іншого речового права інформацію про атрибути інших речових прав, похідних від права власності, а саме: номер частини земельної ділянки, на яку поширюється дія суборенди/сервітуту, доповнення до виду сервітуту, ІРП поширюється на: все майно/частину майна, набуто на підставі договору, укладеного з емфітевтом, номер відомостей про емфітевzis.

Підготував **Марченко ВОЛОДИМИР,**
Президент НПУ

Незалежна фігура чи лялька в руках влади?

Так все-таки, яким повинен бути Генеральний прокурор в Україні, особливо під тиском з боку, так званих, «представників громадянського суспільства» та їх закордонних господарів?

Хочу зупинитися на крайньому очільнику Офісу Генерального прокурора, бо він вийшов із органів прокуратури, та повинен бути ближчим до прокурорської професії, ніж його попередники. Тому, не приховую, сприймав дещо із надією його призначення, а тим більше, перші його обіцянки й заклики про те, як повернути авторитет прокуратурі та чим у першу чергу повинен займатись Генеральний прокурор. Ну як, наприклад, можна було не погодитись із оприлюдненою з самого початку його каденції тезою: «Відновлення авторитету прокуратури — не справа іноземців, а питання національної безпеки!».

Імпонували його гасла про зміст звітності прокуратури про проведену роботу, якими могли бути лише вирoki суду з відшкодуванням збитків, а не гучні пресконференції чи повідомлення про реєстрацію кримінальних проваджень, які поступово, з часом, зникали, як він справедливо висловлювався, в «коридорах домовленостей». Підтримував я його і в намірах ретельно перевірити кримінальні провадження, які були «поховані» або явно загальмовані, а тим більше — закриті без законних підстав. Подобались фрази Р. Кравченко про зміну професійної оцінки кадрів в прокуратурі, зокрема, про те, що кар'єру будуть реалізовувати лише чесні й незалежні прокурори, оцінку яким будуть давати лише за результатами роботи, фахових здібностей та етики. Погоджувався я і з тим, що під час воєнного стану пріоритетом у прокуратурі повинні бути показники, в першу чергу, розслідуваних воєнних злочинів, але, вже тоді звернув увагу, що новий Генеральний прокурор чомусь навіть не згадував про розслідування військових злочинів, хоча в минулому сам працював в органах військової прокуратури, а у підсумку, тим більше взагалі промовчав про обов'язковість створення органів воєнної юстиції, тим більше під час війни.

Імпонувало його акцентування своєї уваги на забезпеченні рівності всіх перед законом, через так званий: «антикорупційний прорив». Я був його союзником в частині намірів очолити єдиний Координаційний центр по боротьбі з корупцією, оргзлочин-

ністю і економічним захистом та проведення спеціалізованої координаційної наради з цього приводу при Президенті України?

Звичайно, що такі його заклики та обіцянки я підтримував, правда, те, як він це декларував зробити на практиці, свідчило про його явно недостатній досвід роботи на керівних посадах в прокуратурі. Ну, наприклад, як він міг одночасно створити 8 міжвідомчих «ударних груп», в які повинні входити, окрім прокурорів та працівників органів правопорядку, й представники органів Держфінмоніторингу та ДПА?! Таких повноважень Генерального прокурора не має згідно із його функціями, а тим більше в межах конкретних кримінальних проваджень. Це вже тоді виглядало більше як уподобайка, щоб справити враження на слухачів. Або, як я міг не погодитись із Русланом Кравченко, коли він акцентував увагу на забезпеченні прав людини та громадянина (хоча і висунув цю тезу вже в самому кінці свого виступу) і що саме прокурор має повернути собі авторитет захисника прав українців, реагуючи на скарги про незаконні дії силовиків. Теж саме стосувалося і його обіцянок захищати бізнес від незаконного втручання. Більше того, як він стверджував при цьому, що ці права не менш важливі, ніж безпека, інакше нас чекає тиранія, і тому прокурор має стати щитом нації! За всі ці його акценти й обіцянки професійні прокурори були тільки «за».

А що в підсумку роботи новопризначеного Генерального прокурора за весь період його діяльності вийшло, судити нашому суспільству, нашим громадянам; тільки не плутайте їх із представниками різних грантових організацій, які ніколи не були, не є і не будуть його провідниками, тому що здійснюють свою діяльність виключно в інтересах іноземних держав. А якщо запитаєте мене, то я не отримав за цей час яскравих

і очевидних прикладів реалізації Генеральним прокурором оприлюднених ним намірів, чи це були просто декларації, точно не знаю, тому здебільшого навіть розчарувався. Про те, що це був тоді з його боку відвертий обман, теж сказати не можу, бо не маю доказів цього; не виключаю і того, що йому просто це здійснити не дозволила нинішня влада. Ну, наприклад, що могло йому, наприклад, перешкодити створити у Офісі Генпрокурора громадську групу радників, куди б входили авторитетні прокурори з-поміж пенсіонерів, що він, начебто, планував?

Або може його залякали представники «громадського антикору» та найняті ними «журналісти-розслідувачі», які дійсно відверто розгорнули справжню компанію по дискредитації Р. Кравченко та членів команди, чого, на жаль, ніяк не може зрозуміти наше зазомбоване суспільство. Не виключаю і того, що надалі він явно міг «зламатись». Про це, до речі, засвідчило його інтерв'ю в ході VII Міжнародно-правового форуму, де він похвалився великою кількістю закритих кримінальних проваджень відносно бізнесу, але, чомусь говорив про пріоритети в діяльності прокуратури лише у вигляді розслідування воєнних злочинів та захист прав і свобод дітей. Про дотримання законності в діяльності силових органів він мовчав, як і відносно дотримання в цілому прав і свобод громадян, «щоб не допустити тиранії». А про очевидне не виконання інших функцій прокуратури він навіть не згадав. На жаль.

Тому нам не слід чекати швидкого вступу України до ЄС. Які б непопулярні зако-

ни не голосувала Верховна Рада, на вимогу наших «партнерів», це нас аж ніяк туди не наблизить. Взяти для прикладу хоча б факт цинічного невиконання Україною судових рішень на користь громадян, в т.ч. і пенсіонерів, борг перед якими складає, тільки вдумайтесь, близько 86 млрд грн, особливо за країні 7 років! Про яке верховенство права можна тоді говорити, якщо «глашатаї» нинішньої влади в лиці, так званих, народних обранців Третякової та Гетьманцева, не соромлячись і не боячись не тільки кримінальної відповідальності, а навіть Генерального прокурора, вже стільки часу закликають позбавити прокурорів та інших силовиків спеціальних пенсій, і це в той час, коли такі права вже були надані згаданим суб'єктам раніше, а тим більше — не виконувати навіть судові рішення з цього приводу! Або про колосальну неспіврозмірність соціального захисту та прав між прокурорами й суддями, які разом віднесені до однієї судової гілки влади, але, їх заробітні плати відрізняються в рази, чого немає в жодній країні Європи!

Хоча я не претендую, щоб прокурори отримували оплату праці аналогічну суддям, але не з такою несправедливою різницею, як це у нас. Щобільше, заробітна плата прокурорів повинна відповідати колосальній відповідальності, яка на них покладена і в організації досудового розслідування, і в процесуальному керівництві ним, і в підтриманні публічного обвинувачення у судах, в т.ч. в умовах надмірних колосальних навантажень, коли на одного прокурора розподілено сотні, а інколи й тисячі кримінальних проваджень, причому самих різних по складності та на будь-яких етапах їх вирішення! Не враховано й того факту, що у кожного провадження існують конкретні терміни проведення досудового розслідування, які саме прокурор повинен забезпечити та дотриматись, на відміну від розгляду обвинувальних актів судами, де таких термінів немає і їх можна розглядати роками. До того ж заробітна плата й виплати пенсій за вислугою років прокурорам, повинні регулюватись законом, а не Постановою Кабміну, що навмисно та свідомо запроваджено в Україні. Тоді про який вступ України до ЄС зараз можна говорити? Це відвертий обман.

Так що, шановні співвітчизники, доки буде така ситуація із дотриманням верховенства права, у нас не буде ні справжнього незалежного Генерального прокурора, ні справедливості.

Так що думайте, хто ще здатний на це.

Нове навчання для прокурорів

Як навчити прокурорів діяти правильно там, де ціна помилки — розвалена в суді справа, а інколи навіть життя чи здоров'я людини?

Андрій ОРЛЕАН,

професор кафедри кримінального права та кримінології, д.ю.н.

Кілька років тому, ми разом із Олесею Отрадновою, Дмитром Лютюком, Аревіком Абрамовичем у Тренінговому центрі прокурорів України поставили собі саме це складне питання. Як дати учасникам тренінгів практичний досвід, але без ризику заповідання реальної шкоди?

Ідея використання VR (віртуальної реальності) з'явилася ще до повномасштабного вторгнення. Тоді ми думали про відпрацювання складних обшуків. Але після 24 лютого 2022 року реальність кардинально змінилася. Разом із військовими фахівцями ми провели десятки офлайн, та онлайн-тренінгів щодо розслідування обстрілів цивільної інфраструктури. І побачили головне: потреба у навчанні — колосальна, а безпечно середовища для такого навчання фактично немає. Навчитися огляду місця обстрілу «по книжках» — неможливо. А робити це вперше на реальному, ще «гарячому» місці події — смертельно небезпечно. Ми шукали рішення. Стикалися з тим, що готові продукти або надто дорогі, або просто не відповідають нашим вимогам щодо якості та реалістичності. І тут усе вирішили однодумці.

Ми об'єднали наші напрацювання з досвідом нашого давнього партнера — Експертного центру з прав людини та Вячеслава Свірець — й звернулися до Міжнародного фонду Відродження. На щастя, фонд повірив у нашу ідею та послідовно підтримував її. Окрема вдячність Роману Романову. До того ж до команди долучився Дмитро Матиаш — розробник, який не просто має великий досвід у VR, а й зміг почути та тонко налаштувати систему під наші жорсткі юридичні й технічні запити й потреби. Разом із експертами Міжвідомчої робочої групи ОГП та Департаментом протидії злочинам, вчиненим в умовах збройного конфлікту ми пройшли довгий шлях: від дискусій над технічним завданням — до перших по-справжньому вражаючих тестів.

Що ми маємо сьогодні? Це не просто технологічна «іграшка». Це унікальний віртуальний навчальний комплекс, у якому прокурор проходить повний цикл роботи на місці обстрілу: правильно обирає екіпірування; формує групу для проведення огляду; проводить огляд та фіксує наслідки; збирає уламки та визначає тип ураження; складає протокол.

Усе це — у VR-окулярах, максимально наближено до реальності, але в абсолютній безпеці. Для нас це не про моду на IT. Це — про якість правосуддя. Про те, щоб жоден доказ воєнних злочинів не був втрачений. Попереду — великі плани. Вже найближчими місяцями ми запускаємо серію тренінгів, щоб підготувати значну частину прокурорів «воєнного» департаменту. Кожен, хто виїжджає на реальні виклики, повинен мати за плечима цей віртуальний, але максимально наближений до практики досвід. Працюємо далі й допомагаємо практикам бути більш ефективними у розслідуванні воєнних злочинів!

Звичайні тренди АМКУ

Антимонопольний Комітет України продовжує контролювати соціально значущі та споживчі ринки: фармацевтики, дієтичних добавок, косметики, води, пального, цукру, курячих яєць тощо. Загальна статистика діяльності АМКУ за 2025 рік свідчить про зростання активності Комітету в усіх напрямках та дозволяє очікувати подальшого посилення у 2026 році.

Зокрема, наприклад, у 2025 році органи АМКУ припинили 3120 порушень (на 11,3% більше ніж у 2024 році); розпочали 1261 справу про порушення законодавства (на 16% більше, ніж у 2024 році); наклали сукупно штрафів на суму 5,8 млрд грн (у 5,7 раза більше, ніж у 2024 році).

Водночас відповідно до Річного звіту АМКУ за 2025 рік, протягом 2025 року до суду було оскаржено 260 рішень органів АМКУ (на 70 рішень більше ніж у 2024 році), однак лише 9 рішень АМКУ (так само як і у 2024 році) були визнані судами недійсними повністю або частково. Така статистика підтверджує позицію АМКУ: «факт відкриття справи — це чітке розуміння Комітету, що така справа буде доведена до завершення зі штрафним рішенням». Окремим трендом є активізація міжобласних територіальних відділень АМКУ (далі — МТВ АМКУ) на регіональних ринках дієтичних добавок з подальшим активним розслідуванням центральним апаратом АМКУ.

Найбільші штрафи АМКУ за 2025 — початок 2026 року. За сукупним розміром штрафу та одним із найбільших за всю історію діяльності АМКУ є штраф розміром понад 4,8 млрд грн, накладений на ТОВ «БадМ» та СП ТОВ «ОПТИМА-ФАРМ, ЛТД». АМКУ встановив наявність антиконкурентної скоординованої паралельної поведінки між компаніями на ринку лікарських засобів. Зі свого боку, дистриб'ютори, не погоджуючись із висновками АМКУ, наразі оскаржують рішення АМКУ у суді першої інстанції. Дистриб'юторів намагаються відкласти сплату штрафу і пені (35 612 527,13 грн/день — для ТОВ «БадМ» та 36 486 047,85 грн/день — для СП ТОВ «ОПТИМА-ФАРМ, ЛТД») за допомогою заходів забезпечення позову до моменту набрання законної сили судовим рішенням у справі поки що завершилися невдачею, а їхні рахунки вже арештовані для примусового стягнення за ініціативою Комітету.

Іншими цікавими справами, що завершилися штрафними рішеннями, є справа ТОВ «ФРЕЗЕНІУС МЕДИКАЛ КЕР УКРАЇНА» та «АСТОР МЕДИКАЛ» із сукупним розміром

штрафу понад 35,9 млн грн та справа ТОВ «АБ31» та ТОВ «ТРИНІТИ-ГРУП» із сукупним розміром штрафу понад 25,6 млн грн. Справи стосувались змов на торгах.

Зазначені справи вирізняються та є такими, що свідчать про еволюцію підходів АМКУ до доказування порушення у вигляді змов на торгах, а саме: відхід від встановлення та доведення стандартних (типових) ознак змови (ІР-адреси, синхронність дій у часі тощо) до встановлення економічної поведінки (зокрема, цінової) відповідачів у справі. Ба більше, тривалість розслідування АМКУ від відкриття справи щодо потенційної змови на торгах до прийняття відповідного рішення суттєво скоротилася — від 1,2-1,5 року до 8-9 місяців.

Що стосується недобросовісної конкуренції, це без сумніву один із найбільш динамічних напрямів АМКУ за 2025 рік. Відтак, за 2025 рік прийнято 16 рішень із сукупним розміром накладених штрафів 81,9 млн грн, з яких 15,2 млн грн уже сплачено у 2025 році, а деякі рішення АМКУ оскаржуються у суді.

У сфері недобросовісної конкуренції АМКУ зосередився на притягненні компанії до відповідальності за непідтвержені твердження про лікувальні або корисні властивості продукції. Такі твердження поширювались щодо різних категорій товарів — дієтичних добавок, мінеральних і фасованих вод, косметичних засобів. У результаті споживачі могли помилково обирати дієтичні добавки / косметичні засоби, розраховуючи на лікувальний ефект як від лікарських засобів.

Ще одним напрямом у сфері недобросовісної конкуренції стало неправомірне використання позначень (звичай використання схожого зовнішнього оформлення товару). У цій категорії справ дії компаній-порушниць полягали у використанні упаковок, які є схожими до рівня змішування з упаковками конкурентів. Відповідно, під час вибору товару, споживачі могли помилково обрати та придбати не той. Ілюстративним прикладом є штраф понад 21,5 млн грн, накладений на ТОВ «Опт-Системс» за неправомірне вико-

ристання оформлення упаковок слабоалкогольних сильногазованих напоїв без дозволу (згоди) ТОВ «Нові продукти Україна».

Рекомендації АМКУ як інструмент адвокації конкуренції. Так було надано рекомендації та підтвердив їх виконання компаніями ТОВ «І-Тревелс» (онлайн-платформа *Blablacar*) та ТОВ «Філіп Морріс Сейлз енд Дистриб'юшн». Зокрема, ТОВ «І-Тревелс» підтвердило економічно обґрунтований підхід до встановлення сервісного збору, а також внесло зміни до умов користування щодо повернення сервісного збору пасажиром. Зі свого боку, з метою усунення потенційного поширення оманливої (неточної) інформації ТОВ «Філіп Морріс Сейлз енд Дистриб'юшн» змінило твердження про властивості продукції IQOS.

У 2025 році АМКУ надав рекомендації 160 виробникам та імпортерам лікарських засобів щодо критеріїв відбору дистриб'юторів. Надання таких рекомендацій фактично зумовило необхідність перегляду підходів до відбору дистриб'юторів та адаптації відповідних внутрішніх політик і процедур багатьма учасниками ринку. Така адвокація конкуренції з боку АМКУ фактично стала частиною реформи на фармацевтичному ринку, яка активно впроваджувалася протягом 2025 року.

Вже у лютому 2026 року Комітет надав рекомендації 90 торговельним мережам, щодо продажу кінцевим споживачам білого цукру. Зокрема, АМКУ рекомендував торговельним мережам утриматися від дій у вигляді встановлення / утримання подібного рівня ціни на цукор білий (буряковий) на ринку роздрібною та/або дрібнооптовою реалізації відповідного товару, які можуть об-

межувати конкуренцію за відсутності об'єктивних економічних причин.

Вищевказані рекомендації також свідчать про можливе подальше відкриття справи щодо окремих торговельних мереж, які встановлювали ціни на подібному рівні з конкурентами, всупереч відмінностям у їхній господарсько-матеріальній базі (розміри торговельних площ, кількість магазинів, обсяги реалізації товару тощо).

Наостанок, зовсім нещодавно АМКУ надав рекомендації найбільшим мобільним операторам (ПрАТ «ВФ Україна», ТОВ «Лайфселл» та ПрАТ «Київстар») у зв'язку із поширенням останніми неточної інформації щодо безлімітного мобільного інтернету. АМКУ дійшов висновку, що інформація про обмеження швидкості інтернету після використання певного обсягу інтернет-трафіку надається у спосіб, який ускладнює її сприйняття (дрібний шрифт, довідкові матеріали або додаткові гіперпосилання), а отже, така інформація не доводиться до споживача у чіткий, доступний та зрозумілий спосіб на етапі прийняття рішення щодо активації певного тарифного плану.

Окрему групу становлять так звані «нетипові» справи, кількість яких у 2025 році була меншою порівняно з основними категоріями, однак вони чітко відображають підхід органів АМКУ до оцінки поведінки бізнесу на локальних ринках.

До цієї категорії належать, зокрема, рішення МТВ АМКУ у сфері недобросовісної конкуренції, серед них, рішення щодо:

- використання схожих до рівня змішування упаковок круп (гречана, рис);
- поширення в назві медичного закладу слова «клініка» / «clinic» за невідповідності регуляторним вимогам, що ставляться до таких закладів охорони здоров'я;
- поширення на вивісках та у зовнішній рекламі аптек тверджень «Аптека низьких цін», «Аптека оптових цін», «Шукаєте найнижчі ціни?! Зайдіть та порівняйте!» та схожих; водночас ціни в таких аптеках були вищими порівняно з конкурентами, що призводило до введення споживачів в оману щодо цінової політики;
- поширення на етикетках та на вебсайті інформації про смак сидру («Уманський сидр грушевий») за відсутності у його складі такого соку, а натомість наявності лише натурального ароматизатора;
- використання у назві готелів «Чотиризірковий» за невідповідності такого статусу.

Попри локальний характер, ці справи свідчать про послідовну увагу регулятора до виявлення та припинення навіть, на

перший погляд, незначних проявів введення споживачів в оману.

Поширеними також залишаються справи щодо зловживання домінуючим становищем на регіональних ринках, зокрема у сфері послуг з евакуації транспортних засобів на спеціальних майданчиках. Характерною рисою таких кейсів є те, що відповідачами часто виступають не великі компанії, а фізичні особи-підприємці.

Водночас реагування органів АМКУ не обмежується виключно застосуванням штрафних санкцій. Так, протягом 2025 року одне з МТВ АМКУ надало рекомендації компанії, яка поширювала неповну інформацію на упаковці сосисок, а саме: «Дитячі сосиски вищого сорту без ГМО ДСТУ 4436:2005» (тобто без вказівки віку дитини, з якого можна споживати таку продукцію), оскільки така неповна інформація могла вплинути на наміри споживачів щодо придбання товарів саме цієї компанії.

Водночас чинне законодавче обмеження щодо максимально можливого розміру штрафу, який може бути накладений МТВ АМКУ в межах одного порушення (до 68 000 грн) фактично стримує застосування більш жорстких санкцій та певною мірою пом'якшує регуляторний вплив на учасників регіональних ринків. Однак, з урахуванням рекомендацій ОЕСР, вже в найближчій перспективі очікується перегляд такого порогу в бік збільшення, що потенційно посилить регуляторний тиск і на малий бізнес.

Розслідування, які все ще тривають. Ринок світлих нафтопродуктів (пального) перебуває у сфері підвищеної уваги АМКУ, про що свідчать оперативні заходи контролю з боку АМКУ у кінці лютого на початку березня цього року, коли ціни на бензин та дизель стрімко зросли внаслідок зовнішніх геополітичних подій. Попри те, що АМКУ наразі дотримується позиції про об'єктивність відповідних

причин та не вбачає ознак порушень, Комітет продовжує розслідувати причини такого одночасного зростання цін та вже рекомендував компаніям-учасникам ринку належно підходити до формування та зміни роздрібних цін.

Наразі АМКУ активно збирає та оцінює докази у межах справи щодо потенційної антиконкурентної поведінки ТОП-5 аптечних мереж. Хоча більшість деталей наразі не розкривається, очікується, що рішення у цій справі стане орієнтиром для всього фармацевтичного ринку.

Також Комітет продовжує розслідування потенційних антиконкурентних узгоджених дій під час формування ціни на курячі яйця, зокрема стосовно двох домінуючих гравців (група компаній «Авангард» та група компаній «Ovostar Union»). Публічні заяви керівництва АМКУ свідчать про ймовірність ухвалення штрафного рішення.

Окрім цього, триває розслідування Комітету у справі за ознаками зловживання монополією (домінуючим) становищем ТОВ «Українська сірникова фабрика» на ринку первинної реалізації сірників.

Висновки. Поступово Комітет трансформується у системного та стабільного регулятора із чіткими напрацьованими підходами до правозастосування. Такий еволюційний процес підтверджується нещодавнім отриманням Україною в особі АМКУ статусу асоційованого члена Комітету з конкуренції ОЕСР. Бізнесу важливо розуміти, що антимонопольне регулювання не слід розглядати як інструмент тиску, а навпаки, йдеться про формування та гарантування прозорих і єдиних чесних правил гри для усіх (а не лише обраних/привілейованих) учасників ринку.

Підготували **Валерія ОДАРЧЕНКО**
та **Артем МАТВІЙЧУК**,
за матеріалами АМКУ та yur-gazeta.com

Застосування судами Закону України «Про адміністративну процедуру»

Ситуацію обговорювали у Верховному Суді. З часу набуття чинності цим Законом (15 грудня 2023 року) кількість адміністративних справ не зменшилася, тож є підстави замислитися над ефективністю його застосування. Як зазначив секторальний менеджер Представництва ЄС в Україні Томас Стравінскас, ухвалення Закону України «Про адміністративну процедуру» було важливою подією на шляху до посилення справедливої і прозорої моделі взаємодії між громадянами, бізнесом і державою.

Цей Закон спрямований на посилення рівня захисту фізичних осіб, а також вдосконалення якості адміністративних процедур і посилення довіри до державних інституцій. Одне з основних питань — вироблення послідовного підходу до тлумачення та застосування Закону судами.

Належний, ефективний і прогнозований судовий контроль над публічною адміністрацією посилює будь-яку демократичну державу, тому варто шукати способи посилення подальшої судової практики адміністративних судів, при цьому реалізуючи Закон України «Про адміністративну процедуру» відповідно до найкращих практик ЄС. Так, старший міжнародний експерт проекту ЄС «Право-Justice», суддя Загального суду ЄС (2016–2023) Віргіліус Валанчюс зауважив, що як верховенство права є основою будь-якої демократичної держави, так і Закон України «Про адміністративну процедуру» є ключовим елементом, що забезпечує належне функціонування публічної адміністрації (державного управління). Паралельно ГО «Міжрегіональний експертний центр «ПРО ДЖАСТІС»» проводила моніторинг, спрямований на аналіз нормативно-правової бази, думки залучених сторін, судової практики щодо адміністративної процедури.

На думку голови ГО «Міжрегіональний експертний центр «Pro Justice»» Романа Чумака, Закон України «Про адміністративну процедуру» є не лише новим нормативним актом, а зміною парадигми взаємовідносин між державою та людиною.

Проектний менеджер ГО «Міжрегіональний експертний центр «Pro Justice»» Валентина Соловйова представила результати аналізу судової практики в аспекті застосування Закону України «Про адміністративну процедуру» та акцентувала на значенні принципів адміністративної процедури як практично застосованих норм, а не декларативних положень.

Заступник голови Восьмого апеляційного адміністративного суду Олег Заверуха про-

аналізував системні проблеми у взаємодії адміністративних органів із громадянами крізь призму судової практики свого округу.

Суддя Донецького окружного адміністративного суду Тетяна Кравченко поділилася практичними досвідом застосування обговорюваного Закону. Вона звернула увагу на два головні орієнтири його застосування: перевірка адміністративного акта на відповідність принципам адміністративної процедури (які доповнюють критерії, визначені у ст. 2 КАС України, та розкривають їх) і вимога мотивованості та обґрунтованості рішень.

Суддя ВС у КАС Володимир Бевзенко нагадав, що адміністративна процедура — це не нова концепція, а спадщина, коріння якої сягає вчення Отто Маєра кінця XIX століття та першого австрійського закону про адміністративну процедуру 1925 року, який поширювався і на терени сучасної України. Відлік сучасної української адміністративної процедури суддя пропонує вести з Указу Президента України «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні», виданого 22 липня 1998 року.

Секретар Великої Палати Верховного Суду Сергій Погрібний відзначив появу чітких критеріїв оцінки адміністративних актів у КАС України у 2005 році. Закон України «Про адміністративну процедуру», на його думку, органічно продовжив цю логіку й наповнив реальним змістом засади, які законодавець заклав раніше.

З доповіддю виступив і Віктор Тимошук. Він зауважив, що багато суддів помилково шукають у спеціальному законі окрему норму, яка б «дозволяла» застосовувати ЗАП. Логіка тут зворотна: достатньо подивитися на ч. 2 ст. 1 цього Закону, де прямо вказано, що він не поширюється на певні відносини. Все інше охоплено автоматично.

Голова ГО «Міжрегіональний експертний центр «Pro Justice»» Роман Чумак представив результати дослідження судової прак-

тики застосування Закону України «Про адміністративну процедуру» на основі аналізу Єдиного державного реєстру судових рішень. Він відзначив позитивну тенденцію: кількість рішень, у яких суди змістовно аргументують позицію через призму ЗАП, зростає.

Справи, пов'язані із застосуванням Закону України «Про адміністративну процедуру», мають розглядатися адміністративними судами, оскільки виникають у сфері публічно-правових відносин. На цьому наголосила суддя ВС у КАС Наталія Шевцова під час дискусії.

Одним із найбільших викликів для судової системи після запуску Державного реєстру речових прав на нерухоме майно у 2013 році стала відсутність єдиного підходу до розгляду спорів щодо речових прав і земельних відносин. Саме врегулювання цієї проблеми секретар судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду Юрій Чумак назвав одним із ключових досягнень Великої Палати Верховного Суду.

Голова П'ятого апеляційного адміністративного суду Олександр Джабурія наголосив, що імплементація Закону України «Про адміністративну процедуру» безпосередньо пов'язана із забезпеченням єдності судової практики. Коментуючи дискусію щодо юрисдикції спорів, він зазначив, що питання правозастосування мають оцінюватися крізь призму правової визначеності. У цьому контексті він наголосив на необхідності критичного осмислення вже сформованих підходів ВП ВС.

Суддя Чернівецького окружного адміністративного суду Олег Анісімов зазначив, що Закон України «Про адміністративну процедуру» вже позитивно вплинув на взаємодію громадян із суб'єктами владних повноважень, оскільки забезпечив людям більше можливостей бути почутими та розуміти причини ухвалення рішень щодо них. За його словами, Закон спрямований на реалізацію принципів верховенства права, справедливості та поваги до людської гідності.

Підготував **Василь ГОРБЕНКО**,
за матеріалами ВС

Посилки з податком

Мінфін України пояснює, що нові правила оподаткування міжнародних посилок (законопроекти № 15112-д і 12360) спрямовані на інтеграцію до європейського економічного простору та усунення дискримінації українських виробників, спрощення процедури оподаткування для маркетплейсів, автоматизацію митних процедур і розширення пільг для оборонних потреб, а також не повинні вплинути на вартість посилок «від громадянина до громадянина» та затримки в доставці.

Міністерство фінансів України розтлумачило нову модель оподаткування міжнародних поштових відправлень (законопроекти № 15112-д і 12360), зокрема скасування податкової пільги на посилки.

6 травня Комітет Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики ухвалив рішення рекомендувати Парламенту прийняти за основу та в цілому доопрацьований законопроект № 15112-д, а також ухвалити у другому читанні проект закону № 12360. У Мінфіні вважають, що запровадження сучасної моделі оподаткування електронної торгівлі є черговим кроком на шляху інтеграції України до єдиного європейського економічного простору та зміцнення фінансової стійкості держави.

Міф 1. Нові правила призведуть до затримок у доставці посилок та спричинять черги. Процедура отримання посилок для кінцевого споживача залишиться зручною та швидкою, як це і є зараз. Нова система IOSS передбачатиме повну цифровізацію та автоматичний обмін даними між іноземними маркетплейсами, поштовими операторами та митними органами. Весь митний інструментарій, передбачений законопроектом № 12360, спрямований на автоматизацію процесів, що виключає необхідність особистого контакту покупця з митницею або додаткових часових витрат на кордоні.

Міф 2. Нова система запровадить нове оподаткування на товари для потреб оборони. Навпаки, законопроект № 15112-д передбачає розширення можливостей для підтримки Сил оборони.

Чинне законодавство звільняє від ПДВ лише безпілотні літальні апарати без озброєння, а законопроект розширює цю пільгу — слова «без озброєння» виключаються, тобто від ПДВ звільняються також озброєні БПЛА та їх частини.

Щодо комплектуючих і спорядження, які військові замовляють особисто: законопроект запроваджує спеціальні правила оподаткування виключно для товарів, придбаних через маркетплейси в межах дистанцій-

ного продажу. При цьому ПДВ включатиметься в ціну товару ще на етапі покупки оператором платформи — жодних додаткових затримок на митниці для одержувача не виникатиме. Механізм спеціально розроблений так, щоб не навантажувати митницю і не уповільнювати доставку.

Міф 3. Отримувачам доведеться самостійно розраховувати податки та заповнювати декларації. Обов'язок щодо нарахування та сплати ПДВ (20%) покладається на маркетплейс (електронний інтерфейс). Для громадянина процес буде звичним: податок автоматично включатиметься у ціну товару безпосередньо в момент оформлення покупки на платформі. Ця модель відповідає Директивам Ради ЄС та вже успішно функціонує в країнах Європейського Союзу, де маркетплейси виступають відповідальними агентами за розрахунки з бюджетом.

Міф 4. Оподаткуванню підлягатимуть усі відправлення, включно з подарунками від родичів з-за кордону. Реформа чітко розмежує комерційні операції та приватні некомерційні відправлення. Посилки категорії «від громадянина до громадянина» (C2C) вартістю до 45 євро не оподатковуватимуться ПДВ, якщо не мають на меті подальшу реалізацію. Також зберігаються ліміти на товари у несупроводжуваному багажі (особисті речі або товари, які людина переправляє через митний кордон окремо від себе, тобто без особистої присутності поруч із вантажем) — до 150 євро без сплати податків.

Міф 5. Зміна правил оподаткування негативно вплине на економічну активність. Український підприємець завжди платив 20% ПДВ. Іноземні онлайн-продавці та імпорттери — ні. Скасування пільги усуває дискримінаційні умови для національного виробника, і вперше за роки створює умови для чесної конкуренції. Білий бізнес вже публічно підтримує реформу. За оцінками експертів, потенційні зміни забезпечать надхо-

дження до державного бюджету близько 10 млрд грн щороку.

Міф 6. Бізнес не встигне підготуватися. Законодавством передбачено достатній перехідний період. Нові правила наберуть чинності не раніше 1 січня 2027 р. Рішення про старт системи буде прийнято Урядом лише після підтвердження повної готовності ІТ-компоненту митних органів та відповідного програмного забезпечення маркетплейсів. Окрім того, протягом першого року дії системи за ненавмисні помилки у сплаті ПДВ адміністративна відповідальність не застосовуватиметься.

Міф 7. Іноземні маркетплейси перестануть продавати в Україну. Аналогічну модель ЄС впровадив ще у 2021 р. і жоден великий маркетплейс з європейського ринку не пішов. Україна — це понад 30 мільйонів клієнтів. Схожий шлях вже пройшли десятки інших ринків світу.

Міф 8. Це спричинить контрабанду. Навпаки, таке рішення є кроком для вирішення проблеми. Сьогодні комерційні партії штучно дроблять на дрібні «особисті» посилки до 150 євро, щоб уникнути податків. Це і є нелегальна схема, яку дозволяє чинна пільга. За новою моделлю схема перестане працювати.

Міф 9. Українські магазини піднімуть ціни. Українські виробники та ритейл уже працюють зі сплатою всіх податків, тому реформа не створює для них нового навантаження. Вона лише прибирає податкову перевагу для частини іноземних маркетплейсів.

Підготував **Леонід ЛАЗЕБНИЙ**,
за матеріалами Лексінформ

Правників багато — якій юридичній освіті замало:

Як Україні перейти на європейські стандарти правничої освіти

Україна має велику кількість людей із юридичними дипломами. Але головне питання сьогодні полягає не в тому, скільки юристів випускають університети та спеціалізовані навчальні заклади МВС і СБУ. Головне питання інше — чи здатна українська система юридичної освіти готувати правників, які мислять категоріями верховенства права, прав людини, професійної доброчесності, незалежності правничої професії та європейських стандартів правничої діяльності.

Микола ПОГОРЕЦЬКИЙ,
професор, перший проректор КНУ ім. Т. Шевченка,
член-кореспондент НАПНУ, голова експертної ради
з правових наук МОН України, д.ю.н.

Що являє собою європейська інтеграція України

Це питання давно вийшло за межі університетських аудиторій. Воно безпосередньо стосується якості правосуддя, діяльності адвокатури, прокуратури, органів правопорядку та безпеки, державного управління й захисту прав людини. Якість юридичної освіти зрештою визначає не лише рівень підготовки випускника, а й те, яким буде судове рішення, прокурорське обвинувачення, адвокатський захист, нотаріальна дія, управлінське рішення чи реакція правоохоронця на порушення прав людини.

Європейська інтеграція України — це не лише адаптація законодавства, ухвалення нових кодексів чи звіти перед Брюсселем. Це насамперед формування правової системи, у якій закон реально працює, суд є незалежним, адвокатура — професійною, прокуратура — доброчесною, державна влада — обмеженою правом, а права людини — не декларацією, а щоденною практикою правозастосування.

Для цього потрібні не просто випускники юридичних факультетів та інститутів. Для цього потрібні правники європейської правової культури — фахівці, здатні діяти професійно, доброчесно, незалежно й відповідально перед людиною, суспільством і державою.

Саме тому реформа юридичної освіти перестала бути другорядною темою. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 травня 2025 року № 475-р схвалено Дорож-

ню карту з питань верховенства права в межах переговорного процесу щодо вступу України до Європейського Союзу. Окремий розділ цього документа присвячений реформі правничої освіти: модернізації системи підготовки правників, перегляду доступу до правничої професії, посиленню акредитації, академічної доброчесності та оновленню Єдиного державного кваліфікаційного іспиту з акцентом на право ЄС, етику і професійну відповідальність.

Водночас важливо чітко розрізнити документи різного юридичного статусу, які сьогодні формують дискусію про реформу юридичної освіти. Дорожня карта з питань верховенства права, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України № 475-р, є офіційним урядовим документом у межах переговорного процесу щодо вступу України до ЄС. Натомість значна частина концептуальних підходів до реформування правничої освіти була сформульована у проєкті Концепції розвитку юридичної освіти, який обговорювався експертним середовищем і профільним парламентським комітетом.

Цей проєкт не набув статусу чинного нормативного акта. Однак його положення важливі для розуміння логіки сучасної реформи: встановлення стандартів юридичної освіти, посилення практичної підготовки, підвищення конкурентоспроможності випускників правничих шкіл і формування правників із належними професійними компетентностями.

Фактично Європейський Союз ставить перед Україною не лише питання про зміст законів, а й питання про тих, хто ці закони застосовуватиме. Хто навчає майбутніх суддів, адвокатів, прокурорів, нотаріусів, науковців і державних службовців? За якими стандартами їх готують? Чи можна довіряти системі, яка видає юридичний диплом? І чи означає цей диплом реальну готовність людини діяти професійно, доброчесно та відповідально в умовах правової держави?

Дипломів багато — гарантії професійної якості мало

Протягом тривалого часу українська юридична освіта розвивалася переважно за логікою кількісного розширення. Право поступово стало однією з наймасовіших спеціальностей, а юридичні програми почали відкриватися у найрізноманітніших закладах вищої освіти: від класичних університетів до технічних, аграрних, транспортних, економічних, педагогічних та інших ЗВО. У результаті система правничої освіти дедалі більше орієнтувалася не на концентрацію якості, а на масовість підготовки та розширення освітнього ринку.

Держава отримала значну кількість випускників із юридичними дипломами, однак сама по собі масовість дипломів не створює якості правничої освіти. Вона може створювати статистику, конкуренцію за абітурієнта, масштабні набори та розгалужену мережу програм. Але вона не гарантує, що за дипломом стоять реальні знання, професійне мислення, практичні навички, правова культура, академічна доброчесність і здатність діяти відповідально в умовах правової держави.

Проблема полягає саме в тому, що кількість юридичних дипломів в Україні тривалий час не супроводжувалася належними гарантіями професійної якості. Формальна наявність диплома ще не означає готовності людини бути суддею, адвокатом, прокурором, нотаріусом, науковцем, ви-

кладачем права чи фахівцем сектору правопорядку. Правнича професія є однією з тих сфер, де ціна неякісної підготовки вимірюється не лише помилками в роботі, а й людською свободою, правами людини, довірою до правосуддя та легітимністю державної влади.

Станом на 1 жовтня 2024 року підготовку бакалаврів за спеціальністю «Право» здійснювали 167 закладів вищої освіти та їхніх структурних підрозділів, магістрів права — 125, докторів філософії у галузі права — 79. Загальна кількість здобувачів юридичної освіти становила майже 100 тисяч осіб. Такі масштаби самі по собі свідчать не лише про популярність юридичної освіти, а й про надмірну фрагментацію системи підготовки правників.

Водночас станом на 1 січня 2024 року в Єдиній державній електронній базі з питань освіти містилася інформація приблизно про 600 активних освітніх програм з права всіх рівнів. Однак за новими правилами акредитації до Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти подавалася лише приблизно третина таких програм. Значна частина системи юридичної освіти фактично продовжувала функціонувати на підставі старих ліцензійних та акредитаційних рішень, без проходження повноцінної сучасної зовнішньої оцінки якості.

Це означає, що держава тривалий час не мала повної, актуальної та об'єктивної картини реального стану значної частини правничої освіти. А без незалежної та вимогливої оцінки якості неможливо чесно гарантувати суспільству, що юридичний диплом справді підтверджує готовність людини до професійної правничої діяльності відповідно до стандартів верховенства права, професійної етики та прав людини.

Особливу небезпеку становить те, що формально акредитована, але фактично слабка юридична програма здатна роками випускати правників із недостатнім рівнем професійної підготовки. У результаті проблема неякісної освіти переноситься у сферу правосуддя, адвокатури, прокуратури, нотаріату, державного управління та сектору безпеки. Держава фактично починає отримувати фахівців, які мають диплом, але не завжди мають належне правниче мислення, професійну культуру, навички юридичної аргументації та здатність діяти відповідально в межах права.

Не менш небезпечним є й те, що надмірна кількість юридичних програм неминуче призводить до розпорощення кадрових, наукових і фінансових ресурсів. Сильні кафедри, авторитетні наукові школи та висококваліфіковані викладачі не можуть одночасно забезпечити однаково високий рівень підготовки у сотнях програм. У результаті частина закладів вищої освіти змушена формально виконувати ліцензійні вимоги без реальної академічної спроможності забезпечувати сучасний рівень правничої освіти.

Саме тому проблема юридичної освіти в Україні полягає не у «нестачі дипломів» і не у «недостатній кількості правників». Проблема полягає у відсутності достатніх системних гарантій того, що юридичний диплом підтверджує реальну професійну якість, а не лише факт завершення освітньої програми.

Якість правничої освіти є не лише відповідальністю конкретного університету чи факультету/інституту. Це відповідальність держави, яка ліцензує програми, встановлює стандарти, проводить акредитацію, фінансує підготовку, допускає випускників

до професії й потім очікує від них якісного правосуддя, добросовісної прокуратури, професійної адвокатури, ефективного нотаріату, правомірної діяльності органів правопорядку та реального захисту прав людини.

Саме тому держава повинна перейти від логіки формального контролю кількості юридичних програм до логіки відповідальності за реальну якість підготовки правника. У сфері права компроміс із якістю зрештою означає компроміс із верховенством права, довірою до правосуддя та здатністю держави забезпечувати законність і захист прав людини.

Не кожен університет має бути правничою школою

Проблема полягає не в тому, що технічний, аграрний, економічний, транспортний чи педагогічний університет викладає окремі правові дисципліни. Це природна й об'єктивна потреба сучасної освіти. Інженеру необхідні знання з інтелектуальної власності, аграрію — із земельного та екологічного права, економісту — з фінансового, податкового й корпоративного регулювання, фахівцю з кібербезпеки — із захисту персональних даних і цифрових прав, управлінцю — з адміністративного права та публічного врядування. Сучасний світ вимагає міждисциплінарності, і право дедалі більше інтегрується в різні професійні сфери.

Але зовсім інша ситуація виникає тоді, коли непрофільний або кадрово слабкий заклад починає масово готувати бакалаврів, магістрів, докторів філософії чи докторів юридичних наук, не маючи для цього належного академічного, професійного й дослідницького середовища. У таких випадках право перетворюється не на фундаментальну професійну школу, а на додатковий освітній продукт, який використовується для розширення контингенту студентів, збільшення фінансування або формального підвищення статусу закладу.

Правнича освіта — це не набір лекцій із кодексів і не формальна наявність ліцензії. Вона потребує сильної наукової школи, авторитетного кадрового складу, юридичної клініки, системної практичної підготовки, постійного зв'язку із судами, адвокатурою, прокуратурою, нотаріатом, правозахисними інституціями, міжнародної академічної комунікації, професійної етики та культури правничого мислення. Саме це формує не просто випускника з дипломом, а правника, здатного діяти в умовах верховенства права.

Технічний університет може якісно викладати окремі правові дисципліни для своїх спеціальностей. Аграрний університет може розвивати земельне чи екологічне право. Економічний університет може спеціалізуватися на фінансовому, податковому чи корпоративному регулюванні. Але готувати професійного правника має лише той заклад, який реально функціонує як правнича школа, а не лише формально має юридичну програму або ліцензію.

Сьогодні в Україні склалася ситуація, коли право на підготовку правників фактично отримала надто велика кількість закладів, частина з яких не має ані достатньої кількості фахових докторів юридичних наук, ані потужного наукового середовища, ані сучасної практичної інфраструктури. У результаті відбувається розпорощення кадрових, фінансових і наукових ресурсів, а са-

сти свою кадрову, академічну, практичну та етичну спроможність. Автономія не може бути прикриттям для збереження формальних, слабких або неконкурентоспроможних юридичних програм.

Метою реформи не може бути механічне скорочення кількості юридичних факультетів чи адміністративне «закриття» університетів. Метою має бути створення такої системи, у якій право готувати правників мають лише ті заклади, що реально довели свою якість, спроможність і відповідальність перед суспільством. Слабкі, формальні й неконкурентоспроможні юридичні програми повинні або змінитися, або об'єднатися з сильнішими центрами, або втратити право на підготовку правників.

Це не атака на освіту і не боротьба з університетською автономією. Це нормальна вимога правової держави до якості профе-

юридичних програм до логіки відповідальності за якість підготовки правника. У сфері підготовки правників компроміс із якістю зрештою означає компроміс із правосуддям, верховенством права та здатністю держави забезпечувати законність і захист прав людини.

Кафедра та гарант освітньої програми: внутрішній центр якості правничої освіти

У дискусії про реформу юридичної освіти зазвичай основна увага приділяється ліцензуванню, акредитації, Єдиному державному кваліфікаційному іспиту, діяльності НАЗЯВО та державній політиці у сфері освіти. Усе це справді важливо. Але існує ще одна ключова ланка, без якої жодна реформа правничої освіти не стане реальною, кафедра та гарант освітньої програми.

Саме кафедра є базовим академічним осередком правничої школи. Не міністерство, не акредитаційна справа, не формальний навчальний план щоденно формують якість майбутнього правника. Її формує кафедра через добір викладачів, зміст дисциплін, методику викладання, наукову роботу, академічну добросесність, практичну підготовку, зв'язок із судами, адвокатурою, прокуратурою, нотаріатом, правозахисними інституціями та професійним середовищем загалом.

Правнича школа починається не з назви факультету/інституту та не з формальної ліцензії. Вона починається з кафедр, де існує сильне академічне середовище, авторитетні науковці, реальна наукова школа, вимоглива культура викладання та професійна відповідальність перед студентом і суспільством.

Однією з проблем сучасної юридичної освіти є поступове знецінення ролі кафедри. У багатьох випадках вона перестає бути центром наукової школи, професійного наставництва й академічного розвитку та дедалі більше перетворюється лише на адміністративний підрозділ для розподілу навантаження і підготовки звітів. Але сильна кафедра права має бути не бюрократичною одиницею, а інтелектуальним ядром правничої школи.

Особливе значення має постать завідувача кафедри. У сильній правничій школі це не просто адміністратор. Як правило, це керівник наукової школи, найавторитетніший науковець і освітянин у відповідній галузі права, людина, яка формує академічний рівень кафедри, забезпечує наступність поко-

Сьогодні в Україні склалася ситуація, коли право на підготовку правників фактично отримала надто велика кількість закладів, частина з яких не має ані достатньої кількості фахових докторів юридичних наук, ані потужного наукового середовища, ані сучасної практичної інфраструктури.

ма юридична освіта дедалі більше ризикує втратити професійну ідентичність і стандарти якості.

Особливо небезпечно це проявляється на рівні магістратури, аспірантури та докторантури. Підготовка магістра права, доктора філософії чи доктора юридичних наук не може здійснюватися за принципом «відкрили програму — набрали здобувачів». Для цього потрібні визнані правничі школи, потужні наукові колективи, фахові дослідницькі семінари, міжнародна академічна інтеграція, системна наукова апробація та реальний зв'язок із правозастосовною практикою. Інакше юридична наука перетворюється на імітацію дослідницької діяльності, а докторський ступінь — на формальний атрибут статусу.

Це не обмеження університетської автономії. Навпаки, справжня автономія неможлива без відповідальності. Якщо заклад претендує на підготовку майбутніх суддів, адвокатів, прокурорів, нотаріусів, науковців і викладачів права, він повинен дове-

дати свою відповідальність перед суспільством довірять здійснення правосуддя, захист прав людини, прокурорське обвинувачення, адвокатський захист, державне управління та застосування державного примусу.

Європейський досвід демонструє спільну закономірність: висока якість правничої освіти забезпечується не безконтрольним збільшенням кількості юридичних програм, а концентрацією ресурсів у сильних правничих школах, жорсткими стандартами акредитації, високими вимогами до викладачів і прозорими правилами доступу до професії. У більшості країн Європейського Союзу слабкі або неспроможні програми або об'єднуються з сильнішими центрами, або втрачають право на підготовку правників. Це сприймається не як «обмеження освіти», а як відповідальність держави перед суспільством і правничою професією.

Україна також повинна перейти від логіки формального утримання будь-яких

ліль, підтримує молодих учених, визначає дослідницькі напрями та відповідає за професійну репутацію кафедри.

Саме тому чинне законодавче обмеження, за яким завідувач кафедри не може перебувати на посаді більш як два строки, потребує перегляду. Такий підхід може бути виправданим щодо окремих адміністративних посад, однак механічне перенесення цієї логіки на кафедру є помилковим. Кафедра права є не лише адміністративним підрозділом, а насамперед науковою школою, а наукові школи не створюються за кілька років і не повинні штучно руйнуватися через формальне завершення другого строку керівника.

Для правничої освіти особливо небезпечно втрачати академічне лідерство там, де воно реально існує. Якщо завідувач кафедри забезпечує високу якість освітнього процесу, має професійний авторитет, підтримку колективу, наукові результати й здатність розвивати кафедру, закон не повинен автоматично усувати його лише через завершення другого строку перебування на посаді.

Тому відповідна норма Закону України «Про вищу освіту» має бути переглянута. Йдеться не про безконтрольне перебування на посаді, а про іншу модель відповідальності: відкритий конкурс, регулярне оцінювання результатів роботи кафедри, врахування позиції колективу, якості викладання, наукової діяльності, академічної доброчесності, результатів акредитації та ЄДКІ. Якщо завідувач кафедри демонструє реальні результати й користується довірою професійного середовища, закон не повинен штучно обмежувати можливість продовження його роботи.

Не менш важливою є роль гаранта освітньої програми. У сучасній системі забезпечення якості гарант не повинен бути формальною особою, яка з'являється лише під час акредитації або підписання документів самооцінювання. Він має бути академічним лідером програми, який відповідає за її цілісність, логіку, актуальність і відповідність сучасним вимогам правничої професії.

Сьогодні однією з головних проблем є те, що гарант освітньої програми часто не має достатніх реальних повноважень. Формально він відповідає за програму, але фактично не завжди може впливати на кадрове забезпечення, зміст дисциплін, практичну підготовку, якість викладання чи оновлення освітніх компонентів. У результаті виникає небезпечна ситуація: відповідаль-

ність існує, а реальних інструментів впливу недостатньо.

Для юридичної освіти це особливо критично. Гарант освітньої програми з права має бути не технічним координатором акредитаційної документації, а фаховим правником із високим науковим рівнем, професійним авторитетом і розумінням сучасної правничої професії. Він повинен бачити програму як цілісну модель підготовки правника: від програмних результатів навчання до практики, юридичної клініки, ЄДКІ, професійної етики, права ЄС і стандартів прав людини.

Тому гаранту освітньої програми мають бути надані реальні академічні та організаційні повноваження. Він повинен мати право ініціювати оновлення освітньої програми, перегляд навчального плану, зміну освітніх компонентів, аналіз результатів ЄДКІ, залучення роботодавців, випускників і професійного середовища до розвитку програми.

Особливо важливо забезпечити правильну взаємодію між кафедрою та гарантом освітньої програми. Освітня програма не може існувати окремо від кафедри, а кафедра не може бути байдужою до якості програми, яку реалізує. Якщо гарант не має підтримки кафедри, його діяльність стає формальною. Якщо кафедра не визнає відповідальності гаранта, програма втрачає цілісність управління.

Оптимальною є модель партнерства, у якій завідувач кафедри відповідає за академічне середовище, кадрову політику, наукову школу та організацію освітнього процесу, а гарант освітньої програми за цілісність програми, відповідність стандартам, зв'язок із професійним середовищем, студентами, випускниками та роботодавцями.

Кафедра і гарант освітньої програми мають бути також першими інституційними фільтрами академічної доброчесності. Саме вони повинні забезпечувати реальний контроль якості письмових робіт, недопущення плагіату, прозорість оцінювання, належне рецензування кваліфікаційних і дисертаційних досліджень та формування культури професійної відповідальності.

Особливого значення це набуває на рівні магістратури, аспірантури та докторантури. Саме кафедра повинна бути середовищем формування дослідницької культури, правничої методології, академічної дискусії та наступності наукової школи. Якщо аспірант або докторант фактично не включений у життя кафедри, не проходить реальної апробації результатів і не отримує вимогливого наукового наставництва, підготовка наукових кадрів неминуче перетворюється на формальність.

Отже, реформа правничої освіти повинна охоплювати не лише акредитацію, ЄДКІ чи ліцензійну політику. Вона має передбачати відновлення ролі кафедри як базового осередку правничої школи та посилення статусу гаранта освітньої програми як реального академічного лідера програми.

Без сильної кафедри, авторитетного завідувача та сильного гаранта освітньої програми будь-яка правнича освіта ризикує перетворитися лише на набір формальних документів і процедур. Саме кафедра, гарант і академічне середовище щоденно визначають, чи отримає студент лише диплом, чи стане справжнім правником, здатним служити праву, захищати людину й утверджувати верховенство права.

(Далі буде...)

Чому судова система України не відповідає вимогам суспільства щодо справедливого правосуддя?

Роль ВРП в цьому процесі

Держава надала суддям усі можливості для здійснення правосуддя чесно, неупереджено, відповідно до норм чинного законодавства — гарантування незалежності й недоторканності суддів на рівні Конституції і законів України, забезпечення суддів винагородою і довічним утриманням, що у десятки разів більше ніж у пересічних українців, постійне здійснення заходів щодо покращення умов праці та інше.

Задля забезпечення ефективної діяльності й удосконалення судової системи на постійній основі працюють такі державні структури, як Національна школа суддів України, Вища Кваліфікаційна комісія суддів України (далі ВККСУ), Вища рада правосуддя (далі ВРП), Державна судова адміністрація України (далі ДСАУ), Служба судової охорони (ССО), апарат суду. Для їх утримання, а також утримання саме суддів держава витрачає щорічно сотні мільярдів гривень коштів платників податків.

З іншого боку, з метою запобігання, профілактики, протидії та подолання злочинів у суддівському середовищі існують ГПУ та її підрозділи на місцях, НАБУ, САП, СБУ, ДБР, МВД, які до речі також фінансуються за кошти платників податків. В зв'язку з цим цілком природно, що громадяни України мають право на відповідне відношення до себе з боку суддівського корпусу, яке полягає в поважному ставленні до учасників процесу, прийнятті виключно правосудних, справедливих та законних рішень.

Володимир ДОН,

член Національної спілки журналістів України

Стан судової системи

Індекс верховенства права був розроблений у 2010 році Міжнародною неурядовою організацією World Justice Project та вимірює досягнення країн світу з точки зору забезпечення правового середовища та є інтегральною оцінкою, що розраховується на основі даних, отриманих з експертних джерел та опитувань громадської думки в країнах, охоплених дослідженням (nonews.co/directory/lists/countries/law-index).

Відповідно до офіційних звітів Україна у 2015 році займала 77 місце, значення індексу 0,47; у 2016 році відповідно 78 місце, значення індексу 0,49; у 2017 — 2019 роках — місце 77, значення індексу 0,50; у 2020 році — 72 місце, значення індексу 0,51; у 2021 році відповідно 74 місце, значення індексу 0,51; у 2022 році — 76 місце, значення індексу 0,50; у 2023 році — 89 місце, значення індексу 0,49; у 2024 році — 88 місце, значення індексу 0,49; у 2025 році — 90 місце, значення індексу 0,48.

З урахуванням того, що краще дотримання верховенства права визначається значенням індексу від 0,81 й більше та містом в рейтингу з 1 по 10, позиція України з дотримання принципів верховенства права знаходиться у несприятливій зоні. Динаміка змін рівня довіри до судової системи виглядає наступним чином: 2015 рік — 8,1 %; 2016 рік — 10,0 %; 2017 рік — 9,6 %; 2018 рік — 7,7 %; 2019 рік — 12,7%; 2020 рік — 11,70 %; 2021 рік — 17,3%; 2022 рік — 25,6 %; 2023 рік — 16,2%; 2024 рік — 16,3%; 2025 рік — від 12% (січень) до 22, 5% (грудень). Середньорічне значення рівня довіри до судової системи становило 13,86 %.

Кількість звернень громадян України до Європейського Суду з прав людини має наступну картину: 2015 рік — 13 832; 2016 рік — 18 171; 2017 рік — 7 112; 2018 рік — 7 267; 2019 рік — 8 827%; 2020 рік — 10 372; 2021 рік — 11 372; 2022 рік — 10 403; 2023 рік — 8 737; 2024 рік — 7 703.

Більш того, протягом 2025 року спостерігачі ISHR (міжнародна неурядова некомер-

ційна правозахисна організація, яка має статус учасника Ради Європи) фіксували стійкі негативні тенденції в українських судах. Отримані дані не просто співвідносяться з міжнародною статистикою — вони її підтверджують на рівні щоденної процесуальної практики.

На фоні цього, як ляпас суспільству виглядає інформація, що була оприлюднена у відкритому доступі, щодо основних «витівків» служителів Феміди протягом 2025 року, серед яких найбільш резонансними прикладами є данні про отримання неправомірної вигоди або хабаря Головою Господарського суду Львівської області В. Артимовичем, Головою Західного апеляційного господарського суду М. Желіком, суддею Київського апеляційного суду В. Глинняним, суддею Західного апеляційного господарського суду І. Малех — всього 39 прецедентів. Крім цього, ще 28 випадків порушення вимог обов'язкового декларування доходів, серед яких суддя Верховного суду С. Жуков, Голова Чернігівського апеляційного суду В. Заболотний, Суддя Верховного Суду І. Григор'єва, Голова Київського апеляційного суду Я. Головачов.

Також існує інформація щодо наявності конфлікту інтересів та порушення суддівської етики, тиску на іншого суддю та плагіату. При цьому необхідно звернути увагу на наступне. По-перше, оприлюднюється лише частина інформації, пов'язана з неправомірною діяльністю суддів. По-друге, на рівень латентної (прихованої) злочинності при скоєнні корупційних правопорушень, в тому числі серед носіїв мантий, який сягає 99%.

На фоні цього абсолютним дисонансом звучить цитата з Кодексу суддівської етики «судді України вважають, що зобов'язані демонструвати і пропагувати високі стандарти поведінки, у зв'язку із чим добровільно беруть на себе більш істотні обмеження, пов'язані з дотриманням етичних норм як у поведінці під час здійснення правосуд-

дя, так і в позасудовій поведінці. Суддя як носій судової влади повинен бути прикладом неухильного дотримання принципу верховенства права і вимог закону, присяги судді».

До цього слід додати «Чесність та непідкупність є необхідними умовами для належного виконання суддею своїх обов'язків. Суддя демонструє поведінку, бездоганну навіть з точки зору стороннього спостерігача. Спосіб дій та поведінка судді мають підтримувати впевненість суспільства в чесності та непідкупності судових органів. Недостатньо просто чинити правосуддя, потрібно робити це відкрито для суспільства». Отже, протягом року, маємо жахливі сім десятків, м'яко кажучи, непристойних вчинків носіїв мантий, за які діючим законодавством України передбачено звільнення судді. Кількість суддів справді звільнених протягом 2025 р. буде наведено пізніше.

Як відомо, цифри — вперта річ. Але за певних умов ними можна успішно маніпулювати — множити, де за логікою речей треба ділити, віднімати, навіть якщо це суперечить канонам науки. На жаль, аналогічні процеси відбуваються і з вітчизняним правосуддям. Пояснюючи ситуацію, що склалася, значна частина теоретиків і практиків права посилаються на недосконалість законів, некомпетентність законодавчої влади, недостатню винагороду суддів і слабе матеріальне забезпечення судів.

Також вказується на те, що спроби тиску на суддів та порушення їхньої незалежності набули характеру національної забави — все українське суспільство тільки й шукає привід натиснути, придушити, підкорити та поневолити служителів Феміди. Більш того, привертає увагу факт того, що законодавство України прописане так, начебто країна перебуває в стані постійної змови проти суддів, а громадяни України тільки й думають про те, як би порушити права та незалежність служителів Феміди. Але найголовніша причина — це народ, який дає хабарі, вводить суддів у спокусу будь-якими брудними й непристойними способами та методами, експлуатуючи низинні й ганебні якості носіїв мантий.

Ситуація з корупцією у судах дійшла до повного абсурду. У засобах масової інформації публікують прайс-лист судових рішень: «Ціна питання: скільки в Україні коштує купити потрібне судове рішення». Жах і трагізм ситуації полягає в тому, що вже необхідно давати хабарі за ухвалення правосудних рішень, а в ЗМІ публікують ціни на суддівські «послуги». На жаль не ви-

рішує проблему розмір винагороди українського судді, яка у деяких випадках в десятки разів перевищує середню заробітну плату. Як показали дослідження суддівська винагорода зовсім не впливає на рівень довіри, кількість звернень до ЄСПЛ та якість правосуддя в цілому.

Постійно збільшуючи видатки бюджету на виплати суддівській винагороді та дотримуючись рекомендацій Європейської Хартії про статус суддів: «Рівень винагороди, що виплачується суддям за виконання їх професійних обов'язків, повинен бути таким, щоб захистити їх від тиску, що може спричинити вплив на їх рішення або взагалі поведінку суддів і таким чином вплинути на їхню незалежність та неупередженість», можна дійти до абсурдних висновків, які витікають із справи колишнього голови Верховного Суду В. Князева. Не має впевненості, що через якийсь час, винагорода в розмірі три мільйони доларів «не захистить суддю» від нової спокуси.

Наведене свідчить про те, що вітчизняна система правосуддя дуже далека навіть до мінімального наближення до досконалості

«Незалежність суддів є прерогативою або привілеєм, що надається не на користь власних інтересів суддів, а на користь забезпечення верховенства права та на користь тих осіб, які покладають надію на правосуддя».

і серед основних причин такого стану справ перш за все можна виділити некомпетентність та корупцію суддів.

В зв'язку з вищезазначеним не можливо не звернути увагу на ту роль, яку повинна відігравати згідно Конституції і законів України Вища рада правосуддя для забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування добросовісного та високопрофесійного корпусу суддів. Відповідно до ст. 126 Конституції України суддю не може бути притягнуто до відповідальності за ухвалені ним судові рішення, за винятком вчинення злочину або дисциплінарного проступку. Саме ВРП дає згоду на затримання або утримання судді під вартою чи арештом до винесення обвинувального вироку судом.

Виключно до повноважень ВРП належить здійснення дисциплінарного провадження щодо судді; розгляд скарг на рішення відповідних органів про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді; ухвален-

ня рішення про звільнення судді з посади та інше.

Відповідна норма наведена у ст. 108 ЗУ Про судоустрій і статус суддів «Дисциплінарне провадження щодо судді здійснюють дисциплінарні палати Вищої ради правосуддя».

Враховуючи факт того, що незалежність судді встановлена Конституцією України, необхідно звернути увагу на те, що інститути судової незалежності та юридичної відповідальності суддів ґрунтуються на фундаментальних суспільних цілях: мета першого полягає в забезпеченні того, щоб арбітр судового спору був неупереджений, метою другого є забезпечення того, щоб цей неупереджений арбітр був компетентним та забезпечував довіру у суспільства до судової влади.

У зв'язку з цим доречно нагадати дуже важливий висновок КРЕС, зазначений у п.10 «Незалежність суддів є прерогативою або привілеєм, що надається не на користь власних інтересів суддів, а на користь забезпечення верховенства права та на користь тих осіб, які покладають надію на правосуддя».

Перш за все треба навести стислий аналіз ЗУ Про Вищу раду правосуддя. По-перше, звертає на себе увагу те, що у складі ВРП, з урахуванням того, що Голова Верховного Суду входить до складу Вищої ради правосуддя за посадою, більшість належить представникам суддівського корпусу. Зважаючи на те, що притягнутий до дисциплінарної відповідальності суддя може оскаржити рішення ВРП в суді, треба визнати факт того, що саме судді мають змогу двічі оцінити діяльність колеги, що є вагомою основою судового корпоративізму при прийнятті відповідних рішень. Саме тому у 2011 році Венеціанська комісія запропонувала, щоб суддівські ради мали рівну кількість суддів та позасудових представників, з вирішальним голосом голови ради, обраного з числа несудових представників.

Аналогічної думки у своєму висновку додержується й КРЕС стверджуючи, що «змішаний склад матиме перевагу з огляду як на уникнення ризиків корпоративізму, протекціонізму та надання преференцій, так і відображення різних суспільних поглядів».

В зв'язку з цим цілком доречно навести точку зору Венеціанської комісії на важливість участі у складі дисциплінарного органу представників, які не є представниками судової влади: «Організація управління судовою владою не обов'язково повинна бути цілковито в руках суддів. Насправді як правило, склад судової ради передбачає присутність членів, які не є представниками судової влади, а представляють інші гілки влади, академічні чи професійні спільноти. Таке представництво є обґрунтованим, оскільки цілі судової ради стосуються не лише інтересів членів судової влади, але і загальних інтересів суспільства».

Наведене свідчить про те, що перелічені поважні європейські інституції дуже обережно ставляться до популярної в Україні ідеї про те, що суддів мають судити лише судді. Слід зазначити, що відповідно до ст. 52 ЗУ Про ВРП існує можливість оскарження рішення Вищої ради правосуддя щодо притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності до Верховного Суду. Відповідно ВР ВС перевіряє факти, встановлені дисциплінарним органом, на предмет того, чи вони підтверджені необхідними доказами.

Але виникає досить логічне питання: якщо судовий перегляд стане новим повноцінним розглядом справи з можливістю відкинути усі фактичні та юридичні висновки судової ради, то, можливо, і немає практичного сенсу в інвестуванні ресурсів у розвиток таких судових рад у національних правових системах.

До цього необхідно додати, що відповідно до ст. 29 ЗУ Про ВРП «Загальна кількість дисциплінарних інспекторів з числа суддів у відставці та дисциплінарних інспекторів, які мають стаж роботи на посаді судді, не може становити більше половини від загальної штатної кількості дисциплінарних інспекторів служби». Тобто уникнути корпоративізму з боку суддів дуже важко і це не тому, що в Україні дефіцит фахових юристів серед представників інших професій.

По-друге, відповідно до підпункту 2 частини 1 ст. 43 ЗУ Про Вищу раду правосуддя дисциплінарний інспектор Вищої ради правосуддя (далі інспектор) самостійно приймає рішення про залишення без розгляду та повернення дисциплінарної скарги скаргнику за наявності наступних підстав:

- дисциплінарна скарга подана з порушенням порядку, визначеного Законом України «Про судоустрій і статус суддів»;
- дисциплінарна скарга містить виражені

у непристойній формі висловлювання або висловлювання, що принижують честь і гідність будь-якої особи;

- у дисциплінарній скарзі порушується питання про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді, звільненого з посади або повноваження якого припинені; (п. 1,4,5 ст. 44 ЗУ Про Вищу раду правосуддя № 1798-VIII від 21 грудня 2016 року zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#n7).

Крім того, дисциплінарний інспектор передає скаргу на розгляд Дисциплінарної палати для ухвалення рішення щодо залишення без розгляду та повернення її скаргнику за наявності наступних підстав:

- дисциплінарна скарга не містить відомостей про ознаки дисциплінарного проступку судді;

Дисциплінарний інспектор має можливість цілеспрямовано мотивувати Дисциплінарну палату саме для ухвалення рішення щодо залишення без розгляду та повернення її скаргнику.

- дисциплінарна скарга не містить посилання на фактичні дані (свідчення, докази) щодо дисциплінарного проступку судді;

- дисциплінарна скарга ґрунтується лише на доводах, що можуть бути перевірені виключно судом вищої інстанції в порядку, передбаченому процесуальним законом (п. 2, 3, 6 ч. 1 ст. 44 ЗУ Про Вищу раду правосуддя № 1798-VIII від 21 грудня 2016 року zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#n7).

Таким чином, виходячи з тексту статті, дисциплінарний інспектор має можливість цілеспрямовано мотивувати Дисциплінарну палату саме для ухвалення рішення щодо залишення без розгляду та повернення її скаргнику. Саме такий висновок випливає з тексту ч. 4 ст. 43. — «за відсутності підстав для залишення без розгляду та повернення дисциплінарної скарги готує матеріали з пропозицією про відкриття або про відмову у відкритті дисциплінарної справи». При цьому відповідно до п. 4 ст. 44 Закону «Рішення про повернення дисциплінарної скарги має бути вмотивованим та оскарженню не підлягає». І це не зважаючи на наявність оціночних суджень у підпунктах 2, 3, 6 ч. 1 ст. 44 та відсутність чіткого й однозначного трактування наведених дефініцій.

Спорудження чергового бастиону в спробі ухилення у відкритті дисциплінарної справи належить виключно дисциплінарній палаті.

Відповідно до ст. 45. передбачені, в тому

числі наступні підстави для відмови у відкритті дисциплінарної справи: очевидною метою подання скарги є спонукання судді до ухвалення певного судового рішення; суть скарги зводиться лише до незгоди із судовим рішенням.

В зв'язку з першою підставою абсолютно не зрозуміло, як можна спонукати суддю до ухвалення певного судового рішення, у випадку, якщо таке рішення суддею вже прийнято. При цьому, відповідно до оприлюднених даних, більшість скарг до ВРП подається вже після прийняття відповідного рішення суддею. Стосовно другої підстави «незгода із судовим рішенням», то її зміст має характер оціночного судження, а під виглядом наведеного формулювання можна протягнути будь-який привід для

відмови у розгляді звернення до ВРП. Ну і знову ж таки ч. 2 ст. 45. Закону «Рішення про відмову у відкритті дисциплінарної справи ухвалюється Дисциплінарною палатою та оскарженню не підлягає». Автор не наполягає на абсолютній правильності або справедливості наведених узагальнень, але наступні цифри й факти, на жаль, підтверджують найбільш песимістичні сценарії.

Трохи статистики за останні два роки.

Упродовж 2025 року до ВРП надійшло 10 795 дисциплінарних скарг щодо суддів. У звітному періоді члени ВРП, дисциплінарні інспектори ВРП повністю завершили розгляд 10 485 дисциплінарних скарг (з урахуванням тих, які надійшли в попередні періоди). Дисциплінарні інспектори ВРП у 2025 р. одноособово постановили 2646 ухвал про залишення дисциплінарних скарг без розгляду. Крім того, Дисциплінарні палати ВРП (на підставі висновків дисциплінарних інспекторів) залишили без розгляду 4672 дисциплінарні скарги (45 % від загальної кількості скарг, розгляд яких завершено у 2025 році).

Також у 2025 році Дисциплінарні палати ВРП ухвалили 329 рішень про відкриття дисциплінарних справ та 160 рішень про відмову у відкритті дисциплінарних справ.

За результатами розгляду дисциплінарних справ прийнято рішення про звільнення з посад 33 суддів /Інформаційно-аналітичний звіт про діяльність Вищої ради правосуддя у 2025 році/.

Закон України «Про судоустрій і статус суддів», а саме п. 9 ст. 109 надає вичерпну кваліфікацію дефініції «істотний дисциплінарний проступок», до якої належать й зазначені раніше «витівки»:

1) суддя допустив поведінку, що порочить звання судді або підриває авторитет правосуддя, у тому числі в питаннях моралі, чесності, непідкупності, відповідності способу життя судді його статусу, дотримання інших етичних норм та стандартів поведінки, які забезпечують суспільну довіру до суду;

4) суддю визнано судом винним у вчиненні корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією;

6) суддя умисно не подав декларацію добросовісності чи декларацію родинних зв'язків у встановлені строки або умисно задекларував недостовірні (в тому числі неповні) твердження у декларації добросовісності. При цьому за вчинення істотного дисциплінарного проступку, грубе чи систематичне нехтування обов'язками, що є несумісним зі статусом судді або виявило його невідповідність займаній посаді фактично звільнено 30 суддів.

На фоні цього слід зазначити, що наведена раніше кількість «витівок» служителів Феміди протягом 2025 року, які відповідно до частини 6 статті 126 Конституції України підпадають під перелік підстав для звільнення судді: вчинення істотного дисциплінарного проступку, грубе чи систематичне нехтування обов'язками, що є несумісним зі статусом судді або виявило його невідповідність займаній посаді, не збігається з відповідною оцінкою ВРП.

Упродовж 2024 р. до ВРП надійшло 8 268 дисциплінарних скарг щодо суддів. У звітному періоді члени ВРП, дисциплінарні інспектори та Дисциплінарні палати ВРП повністю завершили розгляд 9 074 дисциплінарних скарг (з урахуванням тих, які надійшли в попередні періоди).

Дисциплінарні інспектори ВРП у 2024 р. одноособово постановили 2 645 ухвал про залишення дисциплінарних скарг без розгляду. Підставами для залишення скарги без розгляду та повернення скаржникам були наступні:

– дисциплінарна скарга не підписана чи не містить прізвища, імені, по батькові скаржника або судді, місця проживан-

ня (місця перебування, місцезнаходження) скаржника (пункт 1 частини першої статті 44 Закону України «Про Вищу раду правосуддя») — 1 587 скарг;

– дисциплінарна скарга містить виражені у непристойній формі висловлювання або висловлювання, що принижують честь і гідність будь-якої особи (пункт 4 частини першої статті 44 Закону України «Про Вищу раду правосуддя») — 205 скарг;

– у дисциплінарній скарзі порушується питання про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді, звільненого з посади або повноваження якого припинено (пункт 5 частини першої статті 44 Закону України «Про Вищу раду правосуддя») — 1 067 скарг.

Аналізуючи наведені підстави що дали можливість дисциплінарним інспекторам залишити дисциплінарні скарги без розгляду можна відтворити середньостатистичний портрет заявника до ВРП: людина не здатна написати свою фамілію, або фамілію судді, не здатна осмислити найпростішу ситуацію — звільненого з посади суддю неможливо притягнення до дисциплінарної відповідальності.

Дисциплінарні палати ВРП залишили без розгляду 3136 дисциплінарних скарг (35 % від загальної кількості скарг, розгляд яких завершено у 2024 році). Зазначені дисциплінарні скарги залишено без розгляду та повернуто скаржникам із таких підстав:

– дисциплінарна скарга не містить відомостей про ознаки дисциплінарного проступку судді (пункт 2 частини першої статті 44 Закону України «Про Вищу раду правосуддя») — 2740 скарг;

– дисциплінарна скарга не містить посилання на фактичні дані (свідчення, докази) щодо дисциплінарного проступку судді

(пункт 3 частини першої статті 44 Закону України «Про Вищу раду правосуддя») — 1729 скарг;

– дисциплінарна скарга ґрунтується лише на доводах, що можуть бути перевірені виключно судом вищої інстанції в порядку, передбаченому процесуальним законом (пункт 6 частини першої статті 44 Закону України «Про Вищу раду правосуддя»), — 253 скарги.

Виходячи з наведеного, середньостатистичний портрет заявника до ВРП виглядає наступним чином: це людина, яка має на меті виключно безпідставно обмовити суддю, отже не має бажання або можливості звернутися до суду вищої інстанції.

Дисциплінарні палати Вищої ради правосуддя відповідно до ст. 45 відмовили у відкритті дисциплінарної справи за результатами розгляду 3343 дисциплінарних скарг з наступних підстав:

– факти неналежної поведінки судді, що повідомляються у дисциплінарній скарзі, вже були предметом перевірки та розгляду і щодо них відмовлено у відкритті дисциплінарної справи або ухвалено рішення у дисциплінарній справі (п. 1. ч. 1 ст. 45) — 111 скарг;

– закінчився встановлений законом строк для застосування до судді дисциплінарного стягнення — 38 скарг;

– очевидною метою подання скарги є спонукання судді до ухвалення певного судового рішення — 43 скарги;

– суть скарги зводиться лише до незгоди із судовим рішенням — 2 787 скарг;

– дисциплінарна скарга не містить відомостей про наявність ознак дисциплінарного проступку судді — 440 скарг.

(Далі буде...)

Як російські олігархи набувають українську землю:

Роль і участь українського Верховного Суду

► ЗАКІНЧЕННЯ. Початок у №10

Санкції є одним із найвпливовіших, але водночас суперечливих інструментів сучасних відносин. Хоча зазвичай очікується, що вони відобразатимуть стратегічні цілі держави та суспільний консенсус, їхнє впровадження нерідко супроводжується суттєвими правовими й інституційними викликами. Випадок України демонструє парадоксальну ситуацію: попри широку суспільну підтримку обмеження права власності на стратегічні активи для осіб, пов'язаних із ролією, практичне застосування санкцій залишається вибірковим і непослідовним.

Василь ГОСТЮК,
к.ю.н., LL.M. International Business Law

Згідно публічно доступної інформації щодо власників крупних пакетів акцій (5% та більше) на сайті Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України акціонером Київстар є: Компанія VEON Holdings B.V. (Нідерланди), яка є власником 13 094 562 акцій Київстар, що складає частку 99,994655% у статутному капіталі Київстар та Компанія VEON Ltd. (Бермудські Острови), яка є власником 700 акцій Київстар, що складає частку 0,005345% у статутному капіталі Київстар.

В свою чергу, VEON Holdings B.V. на 100% належить VEON Ltd., Київстар на 100% належить VEON Ltd. (Див. офіційну звітність VEON до Комісії з цінних паперів і бірж США, форма FROM 20-F, стр.115).

Компанія VEON Ltd. зареєстрована як товариство з обмеженою відповідальністю відповідно до Закону про компанії Бермудських островів 1981 року. Цей закон передбачає кумулятивне голосування під час виборів директорів, що дозволяє LetterOne, а отже російським підсанкційним олігархам, забезпечити собі більшість місць у Раді директорів, як особисто, так і через призначених ними представників. LetterOne, як найбільший окремий акціонер (загальна частка щонайменше 53,35%), має ефективний вплив, оскільки володіє найбільшим окремим пакетом акцій та правом кумулятивного голосування в VEON Ltd. — єдиний акціонер ПрАТ «КИВСТАР». Така інформація оприлюднена в

Річному звіті VEON за 2025 рік, поданому до Комісії з цінних паперів та бірж США 16 березня 2026 року.

Таким чином, російські підсанкційні олігархи через VEON і LetterOne мають прямий вирішальний вплив в ПрАТ «Київстар».

Важливий аргументом для українських суддів має стати застосування концепції «спростовної презумпції» (rebuttable presumption). В контексті санкцій — це правовий принцип, згідно з яким факт вважається правдивим, але презумпція може бути оскаржена і скасована шляхом надання доказів протилежного. Це означає, що тягар доведення перекладається на фізичну або юридичну особу, проти якої запроваджено санкції, щоб продемонструвати, чому презумпція не повинна застосовуватися. В нашому випадку, право власності підсанкційних осіб на акції «Київстар» вважається встановленим. Підсанкційні особи не обмежені в своєму праві на спростування в судовому порядку правомірності застосування обмежувальних заходів, в тому числі конфіскації належних їм акцій «Київстар».

Суд Європейського Союзу у своєму нещодавньому рішенні в справі C-84/24 від 12 березня 2026 року підтвердив застосування спростовної презумпції щодо осіб, включених до санкційного списку. Суд постановив, що володіння 50% акцій компанії дає підстави для презумпції контролю, що поширюється не лише на саму компанію, а й на

її кошти та економічні ресурси. Відповідно, тягар доказування перекладається на фізичну або юридичну особу, щодо якої застосовано обмежувальні заходи, й вона зобов'язана довести, що ця презумпція не повинна застосовуватися.

Крім того, у справі C-465/24 від 12 березня 2026 року Суд постановив, що заморожування коштів абсолютно та безумовно унеможливує участь власника депозитарних розписок — юридична особа, на яку накладено санкції, володіє 41,82% — або будь-якої особи чи організації, пов'язаної з цим власником, у загальних зборах акціонерів та голосування на цих зборах. Здійснення прав на участь та голосування на зборах власників таких сертифікатів, що випливають із цих сертифікатів, є актом використання цих сертифікатів, який, як такий, має класифікуватися як «використання коштів».

Дійсно, реалізація цих прав призводить до прийняття зборами власників цих цінних паперів рішень, які неминуче впливають на стан і функціонування компанії, а отже, принаймні опосередковано, на її вартість і, відповідно, на оціночну вартість акцій або депозитарних розписок, що перебувають у володінні особи, на яку накладено санкції.

Оновлений Верховний Суд, діяльність якого ґрунтується на так званих «західних правових стандартах», розпочав функціонування у 2017 році. Після проведення судової реформи та реформування органів суддівського врядування, здійснених за активної участі партнерів з Європейського Союзу, Великої Британії, США та Канади, Верховний Суд став одним із ключових символів міжнародної підтримки процесу зміцнення судової влади в Україні. Міжнародна участь поширилася також на структури суддівського врядування, у межах яких міжнародні експерти брали участь у процедурах добору та оцінювання суддів як складової ширших інституційних реформ.

За таких умов можна було б очікувати формування високого рівня довіри до неупередженості та професійності україн-

ських суддів. Однак на тлі задокументованої історії корупційних скандалів така довіра, цілком закономірно, залишається обмеженою. Зокрема, у травні 2023 року Голову Верховного Суду України було затримано в межах розслідування справи про хабарництво, пов'язаної з українським олігархом, який, за даними слідства, намагався підкупити суд з метою збереження контролю над акціями гірничодобувної компанії. Попри те, що Голова Верховного Суду був не єдиним фігурантом цієї справи, інші судді, причетні до розслідування, продовжують обіймати свої посади. Водночас Національне антикорупційне бюро України продовжує здійснювати відповідні слідчі та процесуальні дії в межах цього провадження.

Санкційна політика України забезпечена законодавчими механізмами конфіскації активів, її практична реалізація характеризується вибірковістю та непослідовністю. Незважаючи на широку суспільну підтримку обмеження права власності на стратегічні активи для осіб, пов'язаних із російською федерацією, низка особливо цінних і стратегічно важливих активів продовжує перебувати під їхнім фактичним контролем, тоді як придбання нових активів триває.

Судові рішення щодо скасування арештів активів, затягування передачі права власності на об'єкти критичної інфраструктури, сприяння судової влади в захопленні українських земель, а також випадки фактичного захисту активів від примусового стягнення на тлі резонансних корупційних скандалів у сукупності свідчать про наявність інституційних вразливостей у функціонуванні сучасної системи державного управління України.

Порівняльні приклади з інших юрисдикцій, зокрема практика застосування у Великій Британії Закону про національну безпеку та інвестиції, а також чіткі правові позиції Суду справедливості Європейського Союзу (С-465/24, 2026; С-84/24, 2026), демонструють можливість рішучого та послідовного застосування санкцій навіть у справах, що стосуються складних структур власності та транснаціональних корпорацій. Водночас українська судова практика, зокрема у справах № 926/844/25, № 926/814/25, № 926/3602/23, № 926/3604/23 та № 926/3616/23, свідчить про прямо протилежні тенденції.

Замість належного виконання законодавства та конфіскації українських активів під санкційних російських олігархів, за сприяння господарських судів України такі особи продовжують активно набувати у власність українську землю. Це, своєю чергою, засвідчує відсутність достатньої політичної волі та інституційної добросовісності у сфері реалізації санкційної політики держави. За таких обставин доводиться констатувати, що принципи санкційного комплаєнсу фактично залишаються недостатньо інтегрованими у практику діяльності судів України, в т.ч. Верховного Суду.

Таким чином, система реалізації санкцій в Україні вже містить необхідний законодавчий інструментарій, однак потребує забезпечення прозорого врядування, послідовної судової практики та належної координації між державними інституціями. Гарантування ефективного, послідовного та неупередженого застосування санкційного законодавства є необхідною передумовою для підтримання суспільної довіри та забезпечення національної безпеки держави.

Війна на всіх фронтах продовжується

Організація Об'єднаних Націй вперше внесла російські та ізраїльські силові структури до щорічного переліку сторін, причетних до сексуального насильства в умовах збройних конфліктів.

Про це повідомляє Associated Press: відповідне рішення міститься у новій доповіді генерального секретаря ООН Антоніу Гутерріша, яка охоплює ситуацію за 2025 рік.

У документі зазначається, що російські збройні та силові структури були включені до списку через зафіксовані випадки сексуального насильства щодо українських військовополонених та цивільних осіб, які перебували під вартою на окупованих територіях або в росії. За даними ООН, вдалося підтвердити 310 випадків сексуального насильства, пов'язаного з війною, на територіях України, що перебувають під російською окупацією.

Більшість постраждалих становили чоловіки, які перебували в полоні або були затримані російськими структурами. Водночас до переліку вперше потрапили ізраїльські військові та силові відомства. У доповіді йдеться про зафіксовані випадки сексуального насильства щодо палестинських затриманих у секторі Газа та на Західному березі річки Йордан.

Загалом список Організації Об'єднаних Націй за 2025 рік включає 77 державних і недержавних суб'єктів у різних країнах світу, яких підозрюють у вчиненні або причетності до сексуального насильства під час конфліктів. Ізраїль та росія розкритикували рішення ООН.

Представники обох держав назвали наведені у звіті висновки необґрунтованими та заявили про незгоду з включенням до переліку. У доповіді також зазначається, що кількість підтверджених випадків сексуального насильства у зонах конфліктів у світі у 2025 році суттєво зростає у порівнянні з попереднім роком.

Підготувала **Олена ЗАГОРДНЯ**,
за матеріалами іноземних публікацій

Мобілізаційна політика не може бути механічною

► ЗАКІНЧЕННЯ. Початок у №10

Мобілізація потрібна. Армія потрібна. Держава має право і обов'язок поповнювати Сили оборони. Але саме тому мобілізаційна політика не може бути механічною, сліпою і фіскально руйнівною. Вона має посилювати обороноздатність, а не знищувати той економічний тил, який цю обороноздатність щодня фінансує, забезпечує, лікує, ремонтує, перевозить, годує і тримає в робочому стані.

Владислав СМІРНОВ,

український підприємець, громадський діяч, публіцист

Ще один шар — не актуалізовані й неповні дані. У пояснювальній логіці навколо законопроекту №12093 фігурувала проблема понад 6 млн військовозобов'язаних, які не уточнили персональні дані, а також теза, що Єдиний державний реєстр призвонників, військовозобов'язаних і резервістів не містить повної інформації щодо персональних даних великої кількості військовозобов'язаних громадян. Понад 6 млн не уточнених даних — це у 4,6 раза більше, ніж усі заброньовані. І тут треба чітко розрізняти: «не уточнили дані» не завжди означає «зникли з обліку», а «необліковані» не є однією офіційною категорією з точною цифрою. Але управлінський висновок очевидний: перед тим як бити по офіційно працевлаштованих і заброньованих, держава зобов'язана навести лад у власних базах, актуалізувати данні в «Оберегу», розшуку і механізмах верифікації.

Існує проблема не тільки в пасивному хаосі даних. Є підтверджені кейси активного корупційного втручання. ДБР повідомляло про посадовців ТЦК, які незаконно втручалися в Єдиний електронний реєстр, безпідставно ставили та знімали чоловіків з військового обліку. За оперативною інформацією, така «послуга» коштувала 10 тис. доларів, а дані змінили щонайменше щодо 48 людей. В іншому випадку працівник ТЦК незаконно вніс зміни до «Оберегу» і безпідставно зняв із розшуку 15 військовозобов'язаних. Це означає, що частина людей може випадати з системи не лише через помилки, а й через гроші, доступи, ручне втручання і корупційну ренту.

Корупційний контекст ТЦК робить масове розбронювання ще небезпечнішим. Поліція повідомляла про 44 обшуки у посадовців

ТЦК у 16 областях, а серед задокументованих фактів — незаконне збагачення і недостовірне декларування майже на 92 млн грн; один із фігурантів, начальник РТЦК в Одесі, за час перебування на посаді здобув активів на понад 45 млн грн. У такій системі будь-яке нове масове «перерозподілення броні» створює не лише мобілізаційний ресурс, а й нову корупційну ренту: кому залишити бронь, кому підняти ліміт, кого розбронювати, кого «не помітити», кому погодити виняток, а кого зробити показовою жертвою.

Система з високою дискрецією, низькою довірою, підтвердженнями зловживаннями і величезною соціальною ціною не повинна отримувати ще більшу владу над білим бізнесом без прозорого, функціонального, апеляційного і доказового механізму. Інакше ми отримаємо не реформу бронювання, а новий ринок страху і нову хвилю втеч за кордон всіма правдами та неправдами, а в цей час нам пропонують трудових мігрантів з Африки та Азії. Співпадіння?

Дмитро Лубінець повідомляв, що кількість звернень до Офісу Омбудсмана щодо дій окремих представників ТЦК та СП зросла з 18 у 2022 році до 6127 за підсумками 2025 року, тобто у 340 разів; він назвав це чітким сигналом про необхідність негайних змін. У тому ж повідомленні Офіс Омбудсмана вказував на зафіксовані порушення під час моніторингових візитів, зокрема незаконне обмеження свободи та інші форми примусу. Якщо система вже має таку кризу довіри, то переносити тиск із вулиці на підприємства — це не вирішення проблеми, а її приховування за адміністративними дверима.

Тепер про якість мобілізації. Армії потрібні не просто тіла в списках. Армії потрібні придатні, навчені, мотивовані й пра-

вильно розподілені люди. *hromadske* наводить свідчення військових про те, що серед направлених ТЦК є обмежено придатні, люди з наркотичною залежністю, ті, хто йде в СЗЧ, люди з епілепсією, важкими діагнозами, хронічними хворобами; один із комбатів батальйону безпілотних систем говорить, що близько 70% направлених були людьми з обмеженнями або діагнозами, яких неможливо використати за профілем БПЛА. У тому ж матеріалі йдеться про випадок із близько 2 тис. мобілізованих, які, за попередніми даними, були непридатними до служби. Це не посилення армії, а генерація статистики, яка потім стає проблемою вже для військових частин.

Міноборони, відповідаючи на цю кризу, декларує, наче, правильний напрям: перейти від масового оповіщення до принципу професійної відповідності, залучати фахівців конкретних профілів відповідно до потреб підрозділів, інтегрувати реєстри, відображати в «Оберезі» цивільну професію, освіту й реальний стан здоров'я військовозобов'язаного. Це прямо суперечить ідеї механічного зняття броні «відсотком». Якщо навіть Міноборони визнає потребу в професійній відповідності, то квотне розбронювання підприємств — це рух у протилежний бік: не відбір за потребою фронту, а вилучення з найвидимішого сегмента економіки!

Правильна держава починає з ремонту хаосу, а не з тих, хто працює за правилами. Спочатку — повний аудит реєстрів, «Оберегу», актуальності даних, дублювань, помилок, ручних втручань і незаконного зняття з обліку. Потім системна чистка ТЦК, ВЛК, корупційних схем, фіктивних непридатностей, фіктивних відстрочок, і зняття з розшуку за гроші. Потім — робота з СЗЧ, де вже йдеться про сотні тисяч проваджень і десятки або сотні тисяч людей, які випадають із легального поля. Потім — фіктивна бронь: декоративні установи, циркові й спортивні скандали, «мертві душі», штучне роздування штатів, компанії без податків і реальної критичної функції. І лише після цього — точковий функціональний аудит броні на підприємствах.

Функціональний аудит це не «зняти 40%». Це визначити, яку функцію виконує людина. Чи є дублер. Скільки часу потрібно на

заміну. Чи можна навчити іншу людину за два тижні, чи це спеціаліст, якого готували роками. Чи зупиниться процес. Чи буде зірване постачання. Чи впаде сервіс медичного обладнання. Чи буде втрачений регіональний канал роботи з лікарями. Чи зірветься агроцикл. Чи впаде експорт. Чи втратить бюджет податки. Чи отримає армія на виході людину з потрібною спеціальністю, чи просто ще одну одиницю в статистиці.

Саме це і є професійна мобілізаційна політика. Не «забрати з підприємств, бо вони в реєстрі», а визначити, де людина принесе більшу користь обороні: на конкретній військовій посаді чи на критичній цивільній функції, без якої фронт опосередковано слабшає. Бо іноді найкращий внесок людини в оборону — не форма, а ремонт томографа, логістика медикаментів, постачання генераторів, сервіс лабораторного обладнання, керування регіональною командою, забезпечення зв'язку, робота енергетичної бригади, виробництво, агро, транспорт або сплата податків із високої офіційної зарплати.

Якщо посадові особи, знаючи про дефіцит кадрів, тіньову зайнятість, мільйони неактуалізованих даних, людей у розшуку, СЗЧ, корупційні втручання в реєстри, кризу ВЛК, скарги на ТЦК і критичну залежність економіки від дефіцитних спеціалістів, усе одно ухвалюють механічне квотне рішення, яке зриває роботу критичних підприємств, зменшує податкову базу, штовхає людей у тінь і шкодить обороноздатності, — тоді це не просто політична помилка. Це криміногенно-небезпечна управлінська логіка. За наявності доведених наслідків, причинного зв'язку і службової недбалості або зловживання це може ставити питання про юридичну відповідальність відповідальних осіб.

Найціннініше в цій історії те, що масове зняття броне б'є не по найпроблемнішій частині системи. Не по тих, хто зник із баз. Не по тих, хто не оновив дані. Не по тих, хто купив собі рішення в реєстрі. Не по тих,

кого безпідставно зняли з розшуку. Не по тих, хто перебуває у СЗЧ. Не по тіньовій зайнятості. Не по фіктивних схемах. Найпростішою мішенню стає той, хто працює офіційно.

Ось у чому злочинна логіка як управління ефект. Держава карає не хаос. Держава карає видимість. Держава карає не корупцію. Держава карає легальність. Держава карає не тінь. Держава карає білий бізнес.

У країні, що воює, це стратегічно небезпечно. Адже армія тримається не лише людьми на фронті. Вона тримається економікою, яка платить податки, виробляє, ремонтує, імпортує, експортує, перевозить, лікує, забезпечує обладнанням, підтримує лікарні, логістику, енергетику, зв'язок, агро і регіональні мережі. Якщо держава руйнує цей тил заради швидкої цифри в мобілізаційній таблиці, вона не посилює фронт. Вона підриває власну базу стійкості. Починати з налагодженого чесного бізнесу — це не реформа а скоріше удар по тій частині країни, яка ще працює за правилами.

Чи нам потрібні африканські гостарбайтери, а всіх українців зняти з виробництва, бізнесу, торгівлі, логістики, медицини, сфери обслуговування, харчування, ремонту для фронту? Чи точно це Україна? А це точно держава українців та для українців чи тільки назва резервації у кордонів Європейського союзу? Я не підтримую ідею, щоб чужинці позбавляли українців Батьківщини. Якраз їх треба рекрутувати, платити за захист України, як найманих солдатів-працівників. Повірте, при правильному підході та організації — вони будуть воювати, звісно, за гроші, але не витіснятимуть наш і так змучений та знекровлений народ ще й з економіки.

Поширюйте, взаємодійте, думайте. Мені дуже цікаво і важливо почути вашу думку в коментарях. Чи я правий, чи ні? Можливо, все правильно у нас і з бронюванням, і з мобілізацією..

Про катування військовополонених

Уповноважений ВРУ з прав людини Дмитро Лубінець закликає партнерів застосовувати універсальну юрисдикцію щодо злочинів РФ над українськими полоненими

«РФ є найбільшим експортером воєнних злочинів у світі. Я особисто ще не зустрів жодного звільненого з полону, який би не розповів про катування» — повідомляє він.

Офіс Омбудсмена України, розповідає на презентації дослідження «Порушення прав військовополонених на охорону здоров'я та медичне лікування: наслідки, кваліфікації та перспективи» АНТС та ICUV — International Centre for Ukrainian Victory зазначив: «Ми зафіксували 695 видів тортур, які застосовуються до українських військовополонених. 95% українських військовополонених проходили через тортури. Нам відомо про 406 українських військовополонених, які були закатовані в російському полоні. І навіть після всіх цих фактів жодних додаткових санкцій чи механізмів тиску на російську федерацію досі не запроваджено».

За його словами, лише Офісом Омбудсмена вже зафіксовано 695 видів тортур та 860 фактів неналежних умов утримання українців у російському полоні, а більшість звільнених військовополонених проходили через фізичне, психологічне та сексуальне насильство. Міжнародна спільнота має активізувати механізми універсальної юрисдикції, забезпечити доступ міжнародних організацій до місць утримання українських полонених, а також створити міжнародний компенсаційний механізм для постраждалих від російського полону.

Проект «Сильніша Європа, єдиний фронт — просування членства України в ЄС задля більшої стійкості та безпеки» реалізується за фінансової підтримки Європейського Союзу. Зміст цієї публікації є виключною відповідальністю ГО Мережа захисту національних інтересів «АНТС» і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу.

Підготував **Лесь КУРІННИЙ**,
за матеріалами ГО «АНТС»

Судовий казус

Тяжкі тілесні ушкодження внаслідок злочинної недбалості

Верховний Суд скасував рішення місцевих судів і на підставі ст. 46 КК звільнив особу від кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення

Вироком Залізничного районного суду м. Львова від 03 червня 2025 року особу за суджено за ст. 128 КК до покарання у виді позбавлення волі на строк 1 рік. На підставі ст. 75 КК особу звільнено від відбування покарання з випробуванням із встановленням іспитового строку тривалістю 1 рік і покладено на нього виконання обов'язків, передбачених ст. 76 КК. Вирішено питання щодо речових доказів та інших заходів забезпечення кримінального провадження.

Львівський апеляційний суд ухвалою від 16 жовтня 2025 року вирок місцевого суду щодо особи залишив без змін.

За обставин, детально викладених у вирок, особа 18 жовтня 2024 року, приблизно о 04:00 годині, перебуваючи на майданчику для паркування автомобілів, розташованого біля ТРЦ «Вікторія Гарденс» за адресою: м. Львів, вул. Кульпарківська, 226-А, на ґрунті раптово виниклого конфлікту, в ході якого особа, діючи з необережності, не маючи умислу на спричинення тяжких тілесних ушкоджень, внаслідок злочинної недбалості, а саме не передбачаючи можливості втрати потерпілим рівноваги та подальшого падіння потерпілого, а також настання суспільно-небезпечних наслідків у вигляді тяжких тілесних ушкоджень, (хоча міг і повинен був це передбачити, якби діяв з більшою обачністю), наніс один удар своєю правою рукою в обличчя потерпілого. Водночас від вказаного удару, потерпілий втратив рівновагу та впав, вдарившись при цьому потиличною ділянкою голови об бетонну бруківку, внаслідок чого отримав відкриту черепно-мозкову травму у вигляді забою головного мозку середнього ступеня, яка відноситься до тяжких тілесних ушкоджень, за критерієм безпеки для життя в момент спричинення.

Таким чином, засуджений вчинив дії, спрямовані на заподіяння необережного тяжкого тілесного ушкодження. У касаційній скарзі сторона захисту стверджує про неправильне застосування закону України

про кримінальну відповідальність з огляду на те, що суди попередніх інстанцій мали усі підстави для звільнення особи від кримінальної відповідальності на підставі ст. 46 КК, проте не зробили цього та не застосували закон який підлягав застосуванню.

Статтю 46 КК передбачено, що особа, яка вперше вчинила кримінальний проступок або необережний нетяжкий злочин, крім корупційних кримінальних правопорушень, порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона примирилася з потерпілим та відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду.

Як убачається з матеріалів провадження, під час розгляду кримінального провадження судом першої інстанції сторона захисту звернулася з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності та закриття кримінального провадження. Обґрунтовуючи своє клопотання, захисник зазначив, що обвинувачений, який раніше не судимий, вчинив вперше кримінальне правопорушення, яке відповідно до положень ст. 12 КК є нетяжким злочином, в ході судового розгляду примирився з потерпілим, відшкодував йому завдані збитки, що свідчить про наявність підстав, передбачених ст. 46 КК, для звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.

Потерпілий та його представник підтримали подане стороною захисту клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності на підставі ст. 46 КК та закриття кримінального провадження. Зо-

крема, у судовому засіданні 09 квітня 2025 року представник потерпілого зазначив про обґрунтованість такого клопотання, вказавши на наявність підстав для звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності, оскільки обвинувачений примирився з потерпілим, згоду було досягнуто без будь-якого примусу та інших негативних факторів, з огляду на що його довіритель, який також був присутній у судовому засіданні, підтримує подане клопотання та вважає, що є законні підстави для його задоволення.

Місцевий суд, розглянувши клопотання сторони захисту, встановив, що обвинувачений примирився з потерпілим, відшкодував добровільно і у повному обсязі завдану шкоду, потерпілий претензій до обвинуваченого не має. Разом з тим, вирішуючи питання про те, чи має місце у цьому випадку вчинення кримінального правопорушення вперше, враховуючи, що в провадженні Херсонського міського суду Херсонської області перебуває обвинувальний акт відносно особи, розгляд по даній справі не завершено, провадження не закрито, судимість не знята і не погашена, суд вважав, що особа не може вважатися особою, що вчинила вперше кримінальне правопорушення та дійшов висновку про відмову у задоволенні клопотання сторони захисту, з яким погодився і суд апеляційної інстанції.

Колегія суддів не погоджується з таким висновком судів попередніх інстанцій та вважає слушними доводи сторони захи-

сту про неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність з огляду на таке.

Пунктом 2 ст. 6 Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод встановлено, що кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку. Вказане положення становить підґрунтя для регламентації цього принципу в національному законодавстві.

Згідно із ч. 1 ст. 62 Конституції України особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Такий конституційний принцип презумпції невинуватості майже аналогічно закріплено безпосередньо в тексті закону України про кримінальну відповідальність (ч. 2 ст. 2 КК), а також відображено у кримінальному процесуальному законі (ст. 7 та ч. 1 ст. 17 КПК).

Отже, згідно з чинним законодавством винуватість особи може бути встановлено лише обвинувальним вироком суду, який, в свою чергу, може бути ухвалений судом лише в тому випадку, коли вина обвинуваченої особи доведена поза розумним сумнівом.

Факт перебування на розгляді в Херсонському міському суді Херсонської області обвинувального акта відносно особи може мати місце, проте, враховуючи конституційно закріплену презумпцію невинуватості, за відсутністю відповідного судового рішення, не вказує на доведеність вчинення злочину особою, а тому висновки судів попередніх інстанцій про те, що особа не може вважатися такою, що вчинила вперше кримінальне правопорушення не ґрунтуються на положеннях національного законодавства.

Враховуючи наведене, Верховний Суд дійшов висновку про наявність підстав для звільнення особи від кримінальної відповідальності за ст. 46 КК у зв'язку з примиренням винного з потерпілим, оскільки він уперше вчинив необережний нетяжкий злочин, примирився з потерпілим та повністю відшкодував йому шкоду.

Із урахуванням викладеного, Верховний Суд вважає за необхідне кримінальне провадження закрити на підставі п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК.

Підготовлено за матеріалами, АО «Самуляк та партнери»

Спочатку скарга, потім перевірка законності виконавчого провадження

Посадові особи органів державної виконавчої служби (зокрема й директор Департаменту ДВС та начальники вищого рівня) не мають права з власної ініціативи перевіряти законність виконавчого провадження та скасовувати постанови державних виконавців. Така перевірка можлива винятково за заявою (скаргою) учасника виконавчого провадження.

Такі висновки зробила Велика Палата Верховного Суду. У цій справі скаржниця вважала протиправними дії начальника органу ДВС щодо перевірки законності виконавчого провадження, у якому вона була боржницею, оскільки відповідна перевірка проводилася не на підставі скарги учасника виконавчого провадження, а на виконання доручення директора Департаменту ДВС.

Суди першої та апеляційної інстанцій відмовили в задоволенні її скарги, оскільки вважали, що директор Департаменту ДВС може з власної ініціативи здійснити контроль за рішеннями, діями державного виконавця під час виконання рішень.

Розглядаючи цю справу, ВП ВС зауважила, що чинний Закон України від 2 червня 2016 року № 1404-VIII «Про виконавче провадження», на відміну від попереднього законодавства, обмежує здійснення контролю за виконавчим провадженням виключно оскарженням на підставі звернень учасників, за винятком виправлення граматичних чи арифметичних помилок.

Це обмеження унеможлиблює здійснення самостійних перевірок без наявності формально юридичної підстави — скарги, що спрямовано на забезпечення процесуальної незалежності виконавців у їхній діяльності, безсторонності та неупередженості, а також рівності учасників виконавчого провадження в таких процедурах. Певні елементи відомчого контролю, визначені попереднім законодавством, збереглися в окремих підзаконних актах, зокрема в Інструкції з організації примусового виконання рішень. Втім, ця Інструкція, яка дозволяє перевірки з власної ініціативи, не може розширювати визначені законом повноваження з контролю за виконавчим провадженням, адже це суперечить принципам верховенства права і диспозитивності, а також ієрархії нормативних актів у системі законодавства.

Велика Палата ВС наголосила, що чинний Закон України «Про виконавче провадження», який має пріоритет у застосуванні, не містить правил, які б надавали директору Департаменту ДВС або іншим посадовим особам повноваження з власної ініціативи переглядати або скасовувати постанови державних виконавців, ухвалені під час здійснення виконавчого провадження.

Самостійна ініціатива посадової особи Департаменту ДВС щодо перевірки матеріалів виконавчого провадження, оцінки правомірності дій державного виконавця чи скасування його постанови виходить за межі наданих законом повноважень і є проявом *ultra vires* («поза межами повноважень»). Оскільки в цій справі було встановлено, що ініціатива з проведення перевірки походила не від посадових осіб ДВС, а від учасника провадження — стягувача АТ «Укрсиббанк», Велика Палата Верховного Суду частково задовольнила касаційну скаргу, змінила рішення судів першої та апеляційної інстанцій, виклала їх мотивувальні частини в редакції своєї постанови, а в іншій частині — залишила їх без змін.

Підготувала Вікторія ДЕРЕВ'ЯНКО,
за матеріалами ВС

Польща повинна припинити політику історичного тиску на Україну

Сьогодні дедалі частіше звучать заяви польських політиків, у яких Україну намагаються поставити в позицію «історичного боржника». Значна частина цих закидів будується не на вибіркового трактуванні історії — без згадки про століття поневолення українських земель, репресій, насильницької асиміляції та знищення української ідентичності. Особливо цинічно звучать будь-які погрози чи ультимативні заяви на адресу України та її керівництва. Коли польський президент дозволяє собі тиск або погрози на адресу Володимира Зеленського — це сприймається не як закид одній людині. Це закид усьому українському народові, який століттями боровся за право бути собою на власній землі. І ці закиди не мають нічого спільного з повною та чесною історією. Бо правда значно глибша.

Микола ГОЛОМША,
державний діяч, заслужений юрист України

Українські землі століттями ставали об'єктом окупації

Після занепаду Київської Русі та ослаблення Галицько-Волинської держави частина українських земель поступово потрапила під контроль польської корони. У XIV столітті Польща захопила Галичину. Пізніше під польський вплив і контроль потрапили Холмщина, Підляшшя, Західна Волинь, а після Люблінської унії 1569 року — величезні території Правобережної України, включно з Київщиною, Брацлавщиною та Волинню. Фактично значна частина українських земель була перетворена на колоніальний простір.

Українське населення втрачало права. Українська православна віра зазнавала системного тиску. Українську шляхту витісняли або змушували полонізуватись. Селянство ставало об'єктом жорстокої експлуатації. Саме тоді почав формуватися глибокий конфлікт між українським народом і польською державною системою, яка сприймала українців як населення «нижчого порядку».

Полонізація і приниження українців

У різні історичні періоди українців системно позбавляли права на власну мову, культуру та віру. Українське православ'я витіснялось. Українська мова не допускалась до державного управління. Українську еліту змушували відмовлятися від власної ідентичності. Тих, хто не погоджувався — карали. У багатьох українських літописах, історичних джерелах і спогадах описуються криваві картини придушення українського населення, каральних акцій, знущань над православними громадами та жорстокого придушення будь-яких

спроб захистити свої права. Історія козацьких повстань — це не історія «безпричинного бунту». Це була відповідь на багаторічний соціальний, релігійний та національний тиск.

Пацифікація — одна з найтемніших сторінок

Після Першої світової війни Західна Україна опинилася під владою Польщі. І замість рівноправного співіснування українці отримали нову хвилю дискримінації. Українські школи закривали. Українські організації переслідували. Українських священників контролювали. Українських активістів арештовували. У 1930 році польська влада провела так звану «пацифікацію» Галичини. За красивим словом ховались масові каральні операції: побиття людей; руйнування українських установ; обшуки; арешти; приниження; терор проти сіл, які підтримували український рух. Українців карали навіть за саме бажання залишатися українцями. І коли сьогодні окремі польські політики намагаються говорити мовою морального суду, вони повинні пам'ятати: історія має дві сторони.

Волинь — це трагедія, а не інструмент політики

Трагедія Волині була страшною. Загинули десятки тисяч людей з обох боків і слід наголосити — в Україні. Звісно ж за цим кривавим актом стояв кремль, який це і роздмухав. І пам'ять про невинних жертв повинна бути священною.

Але історію не можна перетворювати на політичну зброю. Не можна виривати події з контексту століть окупації, репресій, на-

сильницької полонізації та взаємної ненависті, яку десятиліттями підігрівали імперські політики. Бо тоді це вже не історія. Тоді це — політична маніпуляція.

Необхідна спільна міжнародна історична комісія

Саме тому сьогодні потрібні не політичні ультиматуми й емоційні звинувачення, а професійне та чесне дослідження історії. Україна і Польща повинні ініціювати створення спільної міждержавної групи істориків, архівістів, правознавців та дослідників для комплексного вивчення всіх історичних подій і злочинів минулого.

До такої комісії обов'язково мають увійти представники нейтральних держав та незалежних міжнародних наукових інституцій, щоб виключити політичний вплив і маніпуляції. Світ повинен побачити: документи; архіви; свідчення; причини конфліктів; дії всіх сторін; масштаби репресій і насильства в різні історичні періоди.

Лише правда, заснована на професійному аналізі, а не на політичній кон'юктурі, здатна стати основою для реального примирення народів. Бо пам'ять про жертв не повинна бути інструментом тиску. Вона повинна бути пересторогою для майбутніх поколінь. Український народ пережив польське панування, російський царизм, радянський терор, Голодомор, нацизм і теперішню російську агресію. І кожного разу українці боролися за право бути вільними. Тому сьогодні ніхто не має морального права говорити з Україною мовою зверхності чи історичних ультиматумів. Особливо тоді, коли українці щодня платять кров'ю за свободу всієї Європи.

Світ повинен чути повну правду

Справжнє примирення народів можливе лише тоді, коли визнається вся історія, а не лише її вигідна частина. Українці мають право пам'ятати: окупацію своїх земель; примусову полонізацію; пацифікації; переслідування; знищення української ідентичності; століття боротьби за право існувати.

І ніхто не має права вимагати від України історичного каєття, замовчуючи власні історичні злочини та репресії проти українського народу.

Між кандидатством і потенційним членством

Трохи вляглася перша хвиля реакцій на листа канцлера Німеччини Мерца до керівництва ЄС щодо його пропозиції бачення майбутніх кроків розширення, зокрема, і до майбутнього України. Я не розглядаю пропозицію німецького канцлера так категорично, як на неї зреагував президент Зеленський.

Іванна КЛИМПУШ-ЦІНЦАДЗЕ,
народна депутатка України

Вважаю, що мета пропозиції Фрідріха Мерца — якраз спробувати знайти спосіб заякорити за Україною майбутнє повноправне членство у Європейському Союзі. Він говорить про те, що все-таки повноцінне членство України в ЄС є кінцевою метою, та не пропонує заміник членства, а лише певний перехідний етап. Це нелінійна пропозиція і ми б мали глибоко її пропрацювати — всі за та проти. Водночас юридичного механізму що зобов'язує оформлення такого рішення на сьогодні немає, а це важливо. Незворотність процесів повинна бути закріплена не лише політично, а і в правовому полі.

У листі канцлера є згадка про статтю Європейського договору щодо взаємної підтримки й допомоги в оборонній царині. Як на мене, це досить загальна стаття договору, а тому для нас було б важливо мислити ширше та пропонувати своє бачення реальної європейської моделі оборони, яка була б взаємокорисною як для нас, так і для партнерів. Тобто не виключно в рамках

Євросоюзу, а в рамках усіх європейських країн — членів і не учасників НАТО.

Щодо ж «асоційованого членства» — то, звісно, будуть країни чи лідери, які намагатимуться перетворити проміжну пропозицію Мерца на кінцеву, щоб залишити Україну назавжди десь між кандидатством і потенційним членством.

Цього допускати не можна. І найкращий спосіб посилити переговорні позиції — це робити реформи, які, попри усі гасла та декларації, Зеленський робити не збирався і не збирається.

Замість його казок про членство в ЄС в 2027 році, треба почати виконувати домашню роботу і, як ми це робили, борючись за кандидатський статус, виробити спільну позицію виконавчої влади, парламентарів, громадянського суспільства та бізнес-асоціацій для спільного просування в європейських столицях. Тож зовсім не Мерц віддаляє нас від ЄС, а непрофесійність влади, помножена на відсутність політичної волі змінюватися.

Меркель не буде вести діалог з рф

Ангела Меркель відкинула ідею свого посередництва на переговорах ЄС з росією. Екс-канцлер Німеччини Ангела Меркель заявила, що не вважає можливим вести діалог із кремлем без реальної політичної влади.

Вона виступила на форумі WDR Euroforum, де прокоментувала можливість своєї участі як посередника на переговорах ЄС з росією щодо завершення війни в Україні. За її словами, переговори з Володимиром Путіним після анексії Криму та початку війни на Донбасі у 2014 році відбувалися лише тому, що вона та президент Франції Франсуа Олланд були чинними лідерами своїх держав.

Меркель також наголосила, що ідея залучення колишніх політиків як посередників є сумнівною. На тлі її заяв у Європі тривають дискусії щодо можливого форма-

ту контактів із кремлем. Раніше ЗМІ повідомляли, що Меркель розглядають як потенційного посередника через її досвід. Серед інших кандидатів називали президента Фінляндії Олександра Стубба та колишнього прем'єр-міністра Італії Маріо Драгі. Також обговорювали кандидатури чинних дипломатів, зокрема з Норвегії та Індії. Тим часом Кремль заявив, що європейські політики, які прагнуть діалогу з росією, можуть безпосередньо контактувати з російським диктатором Володимиром Путіним.

Підготував **Андрій БУРКОВСЬКИЙ**

Відмова від нагороди:

**Політична
чи популістська подія?**

Експосол Польщі в Україні відмовився від ордена, врученого Зеленським

Яна ХОЛОД,
юристка, волонтерка

Бартош Цихоцький обіймав посаду посла Варшави в Києві з 2019 по 2023 рік і був нагороджений за свою роль у зміцненні двосторонніх відносин. Причина — рішення українського лідера присвоїти почесне найменування «імені Героїв УПА» Окремому центру спеціальних операцій «Північ» Сил спеціальних операцій ЗСУ.

Як лише tvpworld, Цихоцький оголосив у понеділок, що повернув орден «За заслуги» другого ступеня, вручений йому за зміцнення двосторонніх відносин незабаром після вторгнення росії у 2022 році. У заяві, надісланій ЗМІ, він повідомив, що у зв'язку з рішеннями президента України, які «прославляють УПА та колабораціоністів німецьких нацистів», він повернув нагороду, яка йому була присвоєна. При цьому він підкреслив, що кожен українець, який бореться з російським загарбником, історичною брехнею та корупцією, може розраховувати на його підтримку.

Раніше президент Польщі Кароль Навроцький заявив, що ініціює позбавлення президента України Володимира Зеленського найвищою державною нагородою Польщі — Ордена Білого Орла через рішення щодо УПА. Він також заявив, що Україна не готова стати «частиною європейської сім'ї».

У цьому зв'язку слід нагадати, що Польща свого часу нагородила Беніто Муссоліні цією найвищою державною нагородою Польщі — Орденом Білого Орла. Цей факт неодноразово обговорюється істориками. Ймовірно тому прем'єр Польщі Дональд Туск закликав обидві сторони до стриманості. «Якщо ми будемо сваритися через минуле, майбутнє дістанеться комусь іншому», — заявив він.

Австрія витрачає мільярди на неефективні університети

Тисячі студентів, викладачів і університетських працівників 27 травня вийшли на вулиці Відня.. За даними організаторів — понад 21 тисяча учасників. Колона пройшла центром столиці, привертаючи увагу до серйозного скорочення бюджетів університетів.

Ярослав ЗОРКА,
ліцензований гід в Австрії, волонтер, блогер

На наступні три роки уряд планує виділити університетам 15,5 мільярда євро замість нинішніх 16,5. Мінус один мільярд. Економія величезна і точно вплине на вищу освіту. Під загрозою кожне п'яте робоче місце у вищій освіті. Разом зі зменшенням персоналу виші будуть змушені скорочувати кількість студентів, відраховуючи їх через проміжні іспити, наприклад. А сам процес навчання може стати довшим і повільнішим. Студентська спілка ÖH застерігає від перетворення університетів на «клуби для обраних».

Але перш ніж підписуватися під цим апокаліпсисом — варто подивитися на цифри. Бо вони розповідають дещо інше.

За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Австрія витрачає на вищу освіту 1,11% ВВП — друге місце в ЄС після Франції. У перерахунку на одного студента це 27.000 євро на рік — четверте місце в ЄС. Бюджет університетів зростає безперервно 15 років поспіль: з 8,2 мільярда євро у 2010–2012 роках до 16,1 мільярда у поточному періоді. Причому бюджет 2025–2027 був підвищений одразу на 22% порівняно з попереднім — у виборчий 2024 рік. Тобто сьогоднішнє скорочення — це фактично часткове повернення з рекорд-

ного рівня до реальності.

Логічне питання. Якщо Австрія витрачає на університети майже більше за всіх у Європі — де результат? Університет Відня цього року вперше потрапив до топ-100 у рейтингу Times Higher Education — на 95-му місці. У рейтингу QS — одному з найавторитетніших світових університетських рейтингів — він займає 152-гу позицію. Це єдиний австрійський університет у топ-200. Загалом у світових рейтингах представлені лише 8 австрійських ВНЗ. Данія, Фінляндія, Швейцарія — країни, які витрачають на вищу освіту помітно менше — мають університети в топ-50 світу.

То в чому ж причина? Відповідь — у структурі самої системи. На 9 мільйонів жителів Австрія має 77 вищих навчальних закладів, з яких 22 — державні університети. Для порівняння: Данія, Фінляндія, Нідерланди, Швеція та Швейцарія — країни, які стабільно очолюють європейські рейтинги — мають удвічі менше університетів відносно чисельності населення.

Велика кількість закладів означає, що більшість із них залишаються невеликими. А малий розмір — це не лише питання престижу. Кожен університет змушений утримувати власну адміністрацію та орга-

нізацію своєї роботи. Ті самі гроші, розподілені між десятками закладів, у великому університеті йшли б на науку й викладання.

Це не теорія. Данія провела добровільне злиття університетів ще у 2007 році — та помітно піднялася в дослідницьких рейтингах. Франція пішла далі: чотири великі університети, створені шляхом об'єднання десятків закладів, сьогодні входять до топ-70 у світі.

Австрія тим часом рухалася у протилежному напрямку. З 14 університетів у 1955 році їхня кількість зростає до 77 у 2025-му. Переломним став 2004 рік: медичні факультети університетів Відня, Граца та Інсбрука були виокремлені в самостійні заклади. Медицина — традиційно сильна дослідницька галузь, і її відокремлення суттєво зменшило публікаційну активність і міжнародну видимість «університетів-батьків». Рішення, яке експерти сьогодні називають однією з найбільших стратегічних помилок в історії австрійської освіти.

Але проблема не лише в кількості університетів. Важливо й те, кого саме Австрія навчає за державний кошт. Щороку австрійські виші видають близько 60 тисяч дипломів. Найбільша частка — майже 19% — припадає на економіку, управління та право. Соціальні науки, журналістика, гуманітарні дисципліни разом дають ще понад 25%. Загалом більше 40% випускників отримують дипломи у сферах, де ринок праці не сигналізує про гострий дефіцит.

Натомість на природничі науки, технології, інженерію та математику — так звані STEM-спеціальності — припадає лише третина всіх дипломів. А медицина, попри хронічну нестачу лікарів у державній системі, має жорстко обмежену кількість місць — близько 1,7 тисячі на рік на всю країну.

Це не випадковість — це результат десятиліть, протягом яких система розросталася не туди. Нові університети та факультети відкривалися там, де було політичне бажання, а не там, де була реальна потреба. Результат: країна з другим за розміром університетським бюджетом у ЄС випускає замало дуже потрібних лікарів, інженерів і дослідників — і забагато фахівців у некритичних галузях. Все це за державний кошт — австрійці та інші громадяни ЄС за вищу освіту не платять.

Найбільш болісно ця диспропорція проявляється в медицині. Австрія готує лікарів — але їх катастрофічно не вистачає там, де вони потрібні найбільше. Щороку країні потрібно до 1900 нових лікарів, університети надають лише 1 756 місць. І навіть із цих місць третина випускників або повертається на батьківщину, або йде у приватну практику, або взагалі залишає Австрію.

Результат відчутний вже зараз. Черги до сімейного лікаря — тижнями. У дерматології понад 71% лікарів працюють виключно приватно, без договорів зі страховими касами. Тобто пацієнт або чекає, або платить з власної кишені.

І саме в цей момент уряд планує скоротити університетський бюджет для всіх без розбору. Лікарська палата Штирії підрахувала: лише в університетській клініці LKH Graz можуть зникнути до 120 лікарів. З 600 лікарів Медичного університету Граца, які працюють у цій клініці, 480 — безпосередньо з пацієнтами: у реанімації, на відділеннях, в операційних.

І тут варто поглянути на ще один аспект, який у публічній дискусії намагаються не помічати. Міністерство науки оприлюднило дані про зарплати ректорів. Ректор Економічного університету Відня отримує 396 тисяч євро на рік — на третину більше, ніж федеральний канцлер. Ректори Ветеринарного університету та Медичного університету Граца — по 361 тисячі євро. Ректор мистецького університету в Лінці, який очолює також Конференцію ректорів і найгучніше б'є на сполох, керує закладом із 1595 студентами, а її зарплата складає 311 тисяч євро на рік. Тобто 195 євро на кожного студента. Для порівняння: в Університеті Відня з його 79 тисячами студентів ця цифра становить лише 4,47 євро на студента. 77 університетів — 77 ректорів. Усе це фінансується з того самого державного бюджету, брак якого зараз так голосно оплакують.

Скорочення бюджету та реформування системи вищої освіти — болісне, але необхідне рішення. Сьогодні Австрія має неефективну й дуже дорогую систему, яку в умовах економічної кризи дозволити собі просто не може. Але кожен окремий університет — це ректор, адміністрація, студенти (виборці), лобісти та політики. Реформувати таку складну та витратну систему означає наступити на безліч інтересів одночасно, а ще, погіршити позиції на наступних виборах.

Матеріал підготовлено на основі публікацій Der Standard, Kurier, Kronen Zeitung та даних ОЕСР і Міністерства науки Австрії.

Штучний інтелект для суддів:

Перші спостереження

У США можливість користуватися інструментами ШІ для судді залежить від політики конкретного суду. Тобто кожен суд самостійно визначає допустимі межі.

Олена КІБЕНКО,
суддя ВС

Я вже писала минулого року, що всі судді мають можливість працювати віддалено, причому не лише бачити й завантажувати документи, а й проводити засідання. Втім, є суворі заборона встановлювати сторонні програми на ноутбук, користуватися сторонніми ресурсами чи соціальними мережами, включно з використанням ШІ.

Цікаво, що один з суддів сказав, що користується спеціальною версією Claude, яку дозволено встановлювати на робочі ноутбуки. Але інші федеральні судді не знали про таку можливість. Коли вони запитали своїх IT-фахівців, чи можна їм встановити таке, то деяким дозволили, а деяким — ні.

Судді неодноразово зазначали, що такі заборони ставлять їх як юристів у нерівне становище з адвокатами, які використовують інструменти ШІ без жодних обмежень. І вони починають відставати у професії (як фахівці), бо продуктивність юриста, який вміє використовувати ШІ, збільшується в рази та економиться час на рутинні справи.

За моїми спостереженнями, в США вже перейшли від загальних розмов про те, чи використовувати ШІ і якщо так, то у яких напрямках, до того, щоб дати судді реальні інструменти та показати, як їх переваги, так і ризики. Щоб суддя після навчання повернувся додому й наступного дня просто почав це робити.

Головна ідея — на відміну від багатьох інших інструментів ШІ не має такої інструкції: зроби це — отримаєш це. Тому треба просто починати ним користуватися і навчатися в процесі. Якщо щось не знаєш, як зробити, то кращий рецепт — це запитати у самого ШІ: він все пояснить (так, наприклад, нам дали завдання запитати у ШІ, як зробити собі агента).

Цікаво, що багато суддів з групи не мали досвіду використання, тому перше завдання, яке ми отримали, було завантажити в pdf своє вже оприлюднене судові рішення та попросити його проаналізувати — оцінити логічність аргументації, сильні та слабкі

сторони. А потім запитати ШІ, що він думає та знає про автора цього документа. Було дуже цікаво спостерігати за реакцією колег (згадувати себе два роки тому). Але для мене завдання й висновки виявилися цікавими. Ми працювали переважно у Claude (викладачі зазначали, що в нього краще з конфіденційністю та етичністю порівняно з тим же ChatGPT). Періодично порівнювали свої результати з іншими ШІ.

Далі викладачка просто показувала, що саме суддя може попросити зробити ШІ, перелік конкретних промптів та результатів для різних ситуацій (робота з брїфами, проектами рішень, доказами, підготовка презентацій і промов, написання статей, рекомендацій). Дуже просто, і заохочує одразу це зробити.

Чи має суддя зазначити про використання інструментів ШІ під час підготовки рішень? Викладачка показала нам рішення, у якому судді це робили. Я сказала, що це вже має презюмуватися (це ніби як ми написали б, я використав Word чи Grammarly при написанні документа), і викладачка погодилася, що судді при роботі зі справою можуть використати інструменти ШІ (якщо немає заборон з боку їх суду), про це не треба робити якісь окремі заяви, розкривати цю інформацію.

Щодо безпеки та конфіденційності — однозначно краще використовувати платні версії. Там можна кастомізувати налаштування. Але якщо ви хочете навчати свій ШІ, то не треба обирати видалення всієї інформації після кожного запиту.

Як працюють спеціальні юридичні ШІ (наприклад, HARVY) — вони обмежують базу пошуку існуючими законами, прецедентами. Не дозволяють шукати в інтернеті. Це зменшує кількість галюцинацій.

Ваш текст можна почистити від ознак створення (обробки) ШІ, є відповідні промпти. Будь-які програми перевірки тексту поки що працюють недосконало (часто показують ознаки ШІ-згенерованого тексту навіть у тих документах, які з'явилися завдовго до появи ШІ).

Таємне життя вашого будинку:

Що приховують горища та підвали?

Коли ми купуємо чи орендуємо квартиру, наш погляд зазвичай обмежується стильним ремонтом або видом з вікна. Проте справжнє життя багатоквартирного будинку, його безпека вирішуються на технічних поверхах, у підвалах та на горищах. Сьогодні ці зони перетворилися на справжні поля хронічних битв та німих конфліктів між ЖКП, ОСББ та самими власниками квартир.

Вадим ЧУНЖИН,
адвокат

Багатоквартирний будинок — це цілісний майновий комплекс, де підвали й горища є спільною сумісною власністю всіх мешканців, а їхнє правове поле регулюється жорсткими технічними регламентами. Порушення цих правил — це не просто дрібний адміністративний проступок, а пряма загроза руйнування всього будинку. Що ж каже закон (а саме Наказ Держжитлокомунгоспу № 76), які міфи про спільне майно час розвінчати та як змусити ЖКП працювати?

Горище: Замкнений світ під розпеченим дахом. Для багатьох мешканців верхніх поверхів горище здається логічним продовженням їхнього життєвого простору. Чому б не вивісити туди сушитися білизну?

Що каже закон (п. 3.2.7): Використання горищних приміщень під майстерні, для сушіння білизни й під складські приміщення суворо заборонено. Горище — це тепловий буфер будівлі. Нормативи вимагають суворого контролю його температурно-вологісного режиму. Ігнорування цих норм веде до передчасного зносу конструкцій даху, відповідальність за ремонт якого потім важко перекласти на когось одного.

У холодних горищах температура повітря не повинна перевищувати температуру на вулиці більш ніж на +4 °С. Це критично важливо, щоб на перекриттях та кроквах не випадав конденсат. У теплих горищах температура, навпаки, не повинна падати

нижче +12 °С, а стан вентиляційних каналів та сталевих сіток на шахтах обслуговує ЖКП або управляюча компанія повинна перевіряти щонайменше раз на рік.

Резонансний нюанс щодо «відкритих дахів»: Романтичні прогулянки дахом чи встановлення індивідуальних антен без погодження — незаконні. Пункт 3.2.5 чітко вимагає: входи на горище та дах мають бути завжди замкнені. Один комплект ключів зберігається в диспетчера ЖКП, другий — у консьєржа чи двірника. На самих дверях обов'язково має бути напис про місцеперебування ключів. Вхід туди дозволено виключно працівникам експлуатаційних служб та майстрам.

Підвали: Між сирістю, котами та транзитними трубами. Якщо горище — це «голова» будинку, то підвал — його серце та судинна система. Саме тут проходять транзитні інженерні комунікації: водопостачання, опалення та каналізація. Найбільший резонанс у суспільстві завжди викликають два питання: приватні комірчини та тварини.

1. Самочинні сараї та замки. Представники виконавця послуг (ЖКП чи аварійні бригади) повинні мати доступ до транзитних комунікацій. Якщо через ваш замок на підвальной комірчині аварійна бригада не зможе вчасно перекрити воду під час прориву — вся відповідальність за затоплення та матеріальні збитки сусідів юридично може лягти саме на вас.

2. Вічна війна: Коти проти щурів. Суперечки між зоозахисниками, які підготовують безпритульних котів у підвалах, та мешканцями перших поверхів, які скаржаться на запах, тривають роками. Тут вимагається забезпечити «захист приміщень від проникнення тварин: гризунів, кішок, собак». Для цього обслуговує ЖКП на всі канали, вікна та отвори підвалів має встановити металеві сітки.

Водночас підвал не можна замурувати наглухо — він повинен «дихати». Закон зобов'язує забезпечити щонайменше одноразовий повітряобмін за добу. Якщо в підвалі з'явилися конденсат чи цвіль — це ознака порушення вентиляції, яку ЖКП або ОСББ зобов'язані негайно усунути (навіть шляхом пробиття додаткових отворів чи встановлення витяжних вентиляторів).

Хто винен і що робити мешканцям? Коли у квартирах на першому поверсі з'являється сирість через занедбаний підвал, або коли мешканці верхніх поверхів страждають від спеки чи протікань через перекрите мотлохом горище, варто розуміти, закон чітко покладає обов'язок з контролю та утримання цих приміщень на виконавця послуг (ЖКП, обслуговуючу компанію чи правління ОСББ). Саме вони за рахунок коштів на утримання будинку зобов'язані: регулярно проводити дезінфекцію (дезінсекцію, дератизацію) у разі появи комах чи гризунів; фарбувати та білити стіни, стелі, димові труби та вентиляційні шахти на горищах; забезпечувати належне освітлення підвалів. контролювати, щоб технічні зони не перетворювалися на приватні звалища побутового сміття. Контроль за роботою ЖКП та правова грамотність мешканців — це єдиний спосіб вберегти будівлю від аварійного стану.

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

Віктор КОВАЛЬСЬКИЙ,
шеф-редактор газети
«Юридичний вісник України»;

Олексій БАГАНЕЦЬ,
державний радник юстиції
2 класу, заслужений юрист України;

Сергій ДЕМСЬКИЙ,
заступник головного редактора газети
«Голос України»;

Святослав ПІСКУН,
голова Союзу юристів України;

Олег ЗАЙЧУК,
академік НАПрНУ;

Олександр КОПИЛЕНКО,
академік НАН України;

Олена ОРЛЮК,
директорка УКРНОІВІ;

Євген СТРЕЛЬЦОВ,
д.ю.н., доктор теології,
член-кореспондент НАПрНУ;

Микола ОНІЩУК,
ректор НШСУ, д.ю.н.;

Олександр ПЕТРИШИН,
суддя КСУ;

Ангела СТРИЖЕВСЬКА,
завідувачка кафедри Інституту права
КНУ імені Тараса Шевченка, к.ю.н.

«ЮРИДИЧНИЙ ВІСНИК УКРАЇНИ»

загальнонаціональний правовий тижневик
Редакція газети — колективний асоційований
член Союзу юристів України
Виходить з квітня 1995 року
(uvu_golovred@ukr.net)

Засновник — ТОВ «Юрінком Прес»
Головний редактор — Віктор Ковальський
Відповідальний секретар — Олена ДОЦЕНКО
Редактор відділу правових новин — Максим БОНДАР

Юридичні оглядачі —
Юрій КОТНЮК
Сергій ТЕНЬКОВ
Літературний редактор — Інна ЛЕХОВА
Комп'ютерна верстка — Дар'я КОСТЮКОВА

ЗМІСТ

КЛЮЧОВІ РІШЕННЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЗА 2026 РІК

Вчинення дій, спрямованих на допомогу окупаційній владі у примусовій паспортизації громадян України заподіює шкоду національній безпеці України та утворює склад державної зради	2
Допомога у веденні бойових дій проти ЗСУ є ознакою колабораційної діяльності, яка може виявлятися, зокрема, у наданні представнику держави-агресора військово значущих відомостей	3
Визнання інших державних утворень, «днр» та «лнр», у межах міжнародно визнаних кордонів України утворює склад посягання на територіальну цілісність і недоторканність України	3
Злочин визнається вчиненим групою осіб, якщо його спільно вчинили два або більше виконавців без попередньої змови, тобто коли діяльність одного виконавця поєднується з діяльністю іншого в процесі вчинення злочину	4
Звільнення особи від відбування остаточного покарання, визначеного за сукупністю кримінальних правопорушень, до якої входить корупційне кримінальне правопорушення, є неправильним застосуванням закону про кримінальну відповідальність	4
Державні органи не звільняються від зобов'язання провести ефективне розслідування заяви про погане поведження лише через те, що воно здійснювалося представниками окупаційних сил.....	5
Суб'єкт посягання на територіальну цілісність і недоторканність України – загальний, отже твердження сторони захисту про те, що місцевий суд не встановив, чи можна віднести обвинувачену до спеціального суб'єкта злочину – представника влади іншої держави, є необґрунтованими	6
Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років, є правом, а не обов'язком суду.....	6
У разі зміни в період самовільного залишення військової частини кримінального закону застосовується закон про кримінальну відповідальність, який був чинним на момент його закінчення.....	7
Відсутність у формулюванні обвинувачення та в матеріалах кримінального провадження даних про використання мобільного телефона під час або для вчинення злочину унеможливорює його спеціальну конфіскацію	8

Ключові рішення Верховного Суду за 2026 рік

Вчинення дій, спрямованих на допомогу окупаційній владі у примусовій паспортизації громадян України заподіює шкоду національній безпеці України та утворює склад державної зради

2 квітня 2026 р. Верховний Суд колегією суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у справі № 334/4071/23 залишив без задоволення касаційну скаргу захисниці, яка просила закрити кримінальне провадження у зв'язку з відсутністю у діянні засудженої складу інкримінованого злочину.

Громадянка України та державний службовець, перебуваючи на посаді головного спеціаліста Енергодарського відділу Управління ДМС у Запорізькій області, переслідуючи свої корисливі інтереси на зайняття посади в незаконному органі окупаційної влади, створеному в Запорізькій області, територія якої на цей час перебуває під окупацією російських військ, вступила у злочинну змову з представниками окупаційної влади Запорізької області та вступила на службу до так званого «управління по вопросам миграции ту мвд россии по Запорожской области» в м. Енергодарі Запорізької області, яке входить до структури «главного управления по вопросам миграции министерства внутренних дел российской федерации» Запорізької області, чим порушила присягу державного службовця та перейшла на бік ворога в умовах воєнного стану.

Вироком районного суду, залишеним без змін ухвалою апеляційного суду, обвинувачену засуджено за ч. 2 ст. 111 КК України.

У касаційній скарзі захисниця зауважувала, що внаслідок відсутності доказів про умисел та добровільність згоди на співпрацю з окупаційною владою в умовах окупації, суди попередніх інстанцій мали ретельно дослідити мотиви й обставини, які могли призвести до певних дій обвинуваченої.

Верховний Суд вказав, що мотиви й мета, з огляду на диспозицію ст. 111 КК України, не є обов'язковими ознаками суб'єктивної сторони злочину, вони можуть бути різними, а їх встановлення/невстановлення судом загалом не впливає на кваліфікацію діяння за цією статтею (постанови Верховного Суду від 21 серпня 2025 р. у справі № 296/723/23, 17 грудня 2025 р. у справі № 569/6240/24).

Однією з форм державної зради (ст. 111 КК України) є перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту. Перехід на бік ворога означає, що громадянин України надає безпосередню допомогу державі, з якою Україна на той час перебуває у стані війни або збройного конфлікту, та є закінченим злочином з того моменту, коли громадянин України виконав в інтересах ворога певні дії на шкоду України. У конкретних випадках цей злочин може полягати в добровільному зайнятті посади в незаконних органах влади на окупованих територіях, участь у будь-яких воєнізованих ворожих формуваннях, передачі матеріальних ресурсів збройним формуванням агресора або провадження господарської діяльності у взаємодії з ворогом.

Вчиняючи державну зраду, винний усвідомлює, що він здійснює перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, і бажає цього.

Формулювання «на шкоду суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України» визначає суб'єктивну спрямованість дій винного, однак не є характеристикою суспільно небезпечних наслідків діяння. Факт заподіяння вказаної шкоди не має значення для кваліфікації діяння за ст. 111 КК України.

Наявність можливості покинути окуповану територію, не співпрацюючи з окупаційною владою, свідчить про відсутність психічного примусу та усвідомлений перехід на бік ворога й надання йому допомоги. Аналогічних висновків дійшов Верховний Суд у постановках від 21 липня 2025 р. у справі № 331/4882/23, 11 грудня 2025 р. у справі № 127/7019/24.

Суд апеляційної інстанції, спростовуючи доводи сторони захисту про відсутність у діях засудженої складу інкримінованого їй злочину, передбаченого ч. 2 ст. 111 КК України, зазначив, що умисел обвинуваченої доведено сукупністю доказів та обставин, зокрема: її повернення до м. Енергодару після візиту до м. Запоріжжя без подання заяви на звільнення; факт працевлаштування в структурі окупаційної влади, що підтверджено показаннями свідків, документами службової перевірки, а також діями самої обвинуваченої, які полягали у здійсненні прийому громадян та оформленні документів у незаконно створеному органі окупаційної влади; цікавість до питань зарахування стажу, що вказує на інтерес до подальшої діяльності у складі незаконно створеного органу.

При цьому апеляційний суд зауважив, що: наведені дії обвинуваченої є усвідомленими, добровільними, вчинені в період воєнного стану, після початку широкомасштабної агресії РФ, в умовах, коли кожному службовцю було очевидно, що діяльність на користь окупаційної адміністрації є спрямованою на підірвання суверенітету України; засуджена як працівник кадрової служби з понад 20-річним стажем усвідомлювала суспільну небезпечність своїх дій, передбачала наслідки та бажала їх настання, що повністю відповідає доктринальному тлумаченню прямого умислу згідно з ч. 1 ст. 24 КК України.

Ураховуючи зазначене, колегія суддів вважає, що доводи касаційної скарги захисника є необґрунтованими, оскільки суперечать встановленим в оскаржуваних судових рішеннях обставинам справи та не узгоджуються з наведеною вище позицією Верховного Суду, якою визначено, що передбачена диспозицією ст. 111 КК України кваліфікуюча ознака — перехід на бік ворога, незалежно від наявності факту настання суспільно небезпечних наслідків, у цілому може полягати і в добровільному зайнятті особою посади в незаконних органах влади на окупованих територіях, що у свою чергу завдає шкоди суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України.

Суди попередніх інстанцій обґрунтовано урахували, що факт вчинення обвинуваченою інкримінованого їй злочину

підтверджується сукупністю досліджених місцевим судом (та врахованих апеляційним судом) належних і допустимих доказів (показань свідків, протоколу пред'явлення особи для впізнання, протоколу тимчасового доступу до документів та інших письмових доказів), які відповідно до оскаржуваних судових рішень підтверджували факт переходу засудженої на бік ворога в умовах воєнного стану, що виразилося у вступі на службу до незаконних органів окупаційної влади (диспозиція ч. 2 ст. 111 КК України).

При цьому колегія суддів вважає обґрунтованою позицію судів попередніх інстанцій про те, що вчинення дій, спрямованих на допомогу окупаційній владі в примусовій паспортизації паспортами держави-агресора громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях, може розцінюватися як таке, що заподіює шкоду національній безпеці України.

*Рішення в ЄДРСР —
reustr.court.gov.ua/Review/135515716*

Допомога у веденні бойових дій проти ЗСУ є ознакою колабораційної діяльності, яка може виявлятися, зокрема, у наданні представнику держави-агресора військово значущих відомостей

2 квітня 2026 р. Колегія суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду у справі № 202/14884/23 залишив без задоволення касаційну скаргу захисниці, що просила перекваліфікувати діяння засудженої з ч. 7 ст. 111-1 на ч. 2 ст. 114-2 КК.

Обвинувачена за допомогою встановленого на її мобільному телефоні месенджера «Telegram» відправила на обліковий запис абонента, що належить військовослужбовцю російської федерації, інформацію про розташування підрозділів Збройних Сил України.

Вироком районного суду, залишеним без змін ухвалою апеляційного суду, її засуджено за ч. 7 ст. 111-1 КК.

У касаційній скарзі захисниця зазначала, що діяння засудженої, яке полягає в поширенні інформації про розташування військових формувань України за можливості їх ідентифікації на місцевості, відповідає диспозиції ч. 2 ст. 114-2 КК.

Верховний Суд вказав, що засуджена знала про належність військовослужбовця рф до збройного формування, створеного на тимчасово окупованій території, і свідомо передавала йому інформацію, яка становить військовий інтерес для держави-агресора.

Аргументи захисника про те, що вчинки засудженої не можна вважати допомогою у веденні бойових дій, є неспроможними, адже за змістом чинного законодавства така допомога охоплює дії не тільки фізичного, але й інформаційного характеру, як-от передача ворогові військово значущих відомостей. При цьому винна особа не може не усвідомлювати, що внаслідок таких дій буде завдано шкоди підрозділам ЗСУ, які захищають незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України.

Також Суд не визнав слушними міркування щодо наявності в діянні засудженої ознак кримінального правопорушення за ч. 2 ст. 114-2 КК.

Указаною нормою передбачено відповідальність за несанкціоноване поширення в умовах воєнного стану інформації про переміщення, рух чи розташування ЗСУ за можливості їх ідентифікації на місцевості.

Натомість ч. 7 ст. 111-1 КК визначено колабораційну діяльність; серед іншого, встановлено караність за надання допомоги у веденні бойових дій проти ЗСУ. Така діяльність як елемент співпраці з представником держави-агресора може бути в різних формах, зокрема і наданні їм потрібної інформації.

У цій справі встановлено, що, неодноразово спілкуючись із представником рф (військовослужбовцем), засуджена надавала йому запитвану інформацію і в такий спосіб допомагала ворогу у веденні бойових дій. Отже, окреслена ситуація не охоплюється диспозицією ч. 2 ст. 114-2 КК.

Застосований юридичний підхід узгоджується з позицією об'єднаної палати Суду щодо значення форми колабораціонізму для юридичної оцінки діянь за ст. 111-1 КК (постанова від 1 грудня 2025 р. у справі № 638/18926/23).

Тому за встановлених фактичних обставин кримінального провадження діяння засудженої правильно кваліфіковано за ч. 7 ст. 111-1 КК.

*Рішення в ЄДРСР —
reustr.court.gov.ua/Review/135479265*

Визнання інших державних утворень, «днр» та «лнр», у межах міжнародно визнаних кордонів України утворює склад посягання на територіальну цілісність і недоторканність України

2 квітня 2026 р. Верховний Суд колегією суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду у справі № 607/6413/23 погодився з висновками нижчих судів про те, що вина обвинуваченого у вчиненні злочину доведена поза розумним сумнівом.

Депутат державної думи федеральних зборів російської федерації підтримав постанову із зверненням до президента російської федерації з проханням розглянути питання про визнання російською федерацією самопроголошених донецької та луганської народних республік, як самостійних, суверенних і незалежних держав, а також підтримав ратифікацію договорів про дружбу, співробітництво та взаємну допомогу між російською федерацією і так званими «днр» і «лнр». Вироком міськрайонного суду, залишеним без змін ухвалою апеляційного суду, обвинуваченого засуджено за ч. 3 ст. 110 КК України.

Залишаючи без задоволення касаційну скаргу захисника, Верховний Суд вказав, що суди достовірно встановили, що обвинувачений на засіданні держдуми рф спільно з іншими депутатами проголосував «за» ратифікацію договорів «про дружбу, співробітництво та взаємну допомогу між рф і «днр» та «лнр». Визнання інших державних утворень, так званих «днр» та «лнр», у межах міжнародно визнаних кордонів України, є діями, спрямованими на зміну меж території та державного кордону України.

Внаслідок ратифікації держдумою рф договорів про дружбу, співпрацю і взаємну допомогу, під приводом допомоги так званим «днр» і «лнр», рф здійснила повномасштабне військове вторгнення на територію України, де розпочала бойові дії, з метою зміни меж території та державного кордону України.

Факт того, що всі представники влади рф усвідомлюють та розуміють, що Україна є суверенною державою з міжнародно визнаними кордонами, підтверджений фактом ратифікації рф 22 квітня 2004 р. Договору між Україною та рф про українсько-російський державний кордон від 28 січня 2003 р., яким визнано та демарковано кордон між Україною та рф.

Обвинувачений, будучи депутатом державної думи федеральних зборів рф, достовірно знав про укладення такого договору державою, представником влади якої він є, тобто рф, а отже розумів незаконність, протиправність зміни меж території та державного кордону України. Водночас, вказані дії стали можливими завдяки спільним злочинним діям (рішенням) депутатів державної думи рф, до складу яких входить обвинувачений, та які процедурно приймаються за наявності ряду умов (наявності вкворуму та інше).

У контексті викладеного колегія суддів погодилася з висновками судів попередніх інстанцій про те, що вина обвинуваченого у вчиненні злочину, передбаченого, ч. 3 ст. 110 КК України, доведена поза розумним сумнівом, який будучи представником влади рф, за попередньою змовою групою осіб, вчинив умисні дії з метою зміни меж території та державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України, які призвели до загибелі людей та інших тяжких наслідків.

Рішення в ЄДРСР —
reyestr.court.gov.ua/Review/135479303

Злочин визнається вчиненим групою осіб, якщо його спільно вчинили два або більше виконавців без попередньої змови, тобто коли діяльність одного виконавця поєднується з діяльністю іншого в процесі вчинення злочину

7 квітня 2026 р. Верховний Суд колегією суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у справі № 755/18292/23 залишив без задоволення касаційну скаргу засудженого, який просив перекваліфікувати його дії на ч. 1 ст. 121 КК.

Фігурант та інша особа завдали кулаками удари в тулуб потерпілого, після чого засуджений молотком наніс потерпілому три удари в спину та один удар у лоб, від чого той втратив свідомість. Цими діями потерпілому було спричинено тілесних ушкоджень різного ступеню тяжкості, у тому числі й тяжких. Вироком районного суду, залишеним без змін ухвалою апеляційного суду, фігуранта засуджено за ч. 2 ст. 121 КК.

У касаційній скарзі засуджений зазначав, що тілесні ушкодження потерпілому він заподіяв самостійно, тому суди обох інстанцій безпідставно дійшли висновку, що злочин вчинено групою осіб.

Верховний Суд вказав, що засуджений не заперечує кількість, тяжкість тілесних ушкоджень та механізм їх спричинення потерпілому, встановлених судами, однак стверджує, що спричинив тяжкі тілесні ушкодження потерпілому самостійно, і його спільник жодних дій щодо потерпілого не вчиняв.

Злочин визнається вчиненим групою осіб, якщо його спільно вчинили два або більше виконавців без попередньої змови. У цих випадках діяльність одного виконавця приєднується до діяльності іншого в процесі вчинення злочину, а змова про скоєння злочину відбувається не до початку, а в ході вчинення правопорушення, розпочатого хоча б одним з виконавців.

Потерпілий та свідок були допитані в суді першої інстанції. Їх показання як на досудовому розслідуванні, так і під час судового розгляду про активну участь у побитті потерпілого двох осіб були послідовними та по суті незмінними. Сторона захисту не була обмежена у можливості піддати їх перехресному допиту.

Вони послідовно стверджували, що потерпілого били двоє чоловіків, у тому числі й засуджений. В процесі побиття засу-

джений використав молоток, який заздалегідь взяв на балконі будинку та який був при ньому, коли вони зі спільником спустилися у двір. Як пояснила свідок, в один з моментів побиття засуджений «почав махати молотком та разом зі спільником бити кулаками та ногами, приблизно 3-4 рази лежачого потерпілого». Таким чином, наявність у засудженого молотка була очевидна для його спільника, а враховуючи обстановку на місці події, намір його використати під час бійки також був зрозумілим.

Суди ґрунтували свій висновок про співучасть засудженого та його спільника у злочині на показаннях потерпілого і свідків, які були безпосередніми учасниками та очевидцями події.

Тому у Суду немає підстав ставити під сумнів висновки судів попередніх інстанцій, що можливе використання молотка засудженим охоплювалося умислом, у тому числі його спільника, а тому злочин був вчинений групою осіб.

Отже, встановлені судом фактичні обставини кримінального правопорушення отримали правильну правову кваліфікацію за ч. 2 ст. 121 КК.

Рішення в ЄДРСР —
reyestr.court.gov.ua/Review/135733989

Звільнення особи від відбування остаточного покарання, визначеного за сукупністю кримінальних правопорушень, до якої входить корупційне кримінальне правопорушення, є неправильним застосуванням закону про кримінальну відповідальність

7 квітня 2026 р. Верховний Суд колегією суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду у справі № 727/1332/25 задовольнив частково касаційну скаргу прокурора, яка посилалась на неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність.

Вироком районного суду фігуранта засуджено за ст. 354 ч. 4; ст. 358 ч. 2; ст. 358 ч. 3 КК України. Вироком апеляційного суду вирок місцевого суду в частині призначення покарання скасовано і ухвалено в цій частині новий вирок. Відповідно до ст. 75 КК України фігуранта звільнено від відбування покарання з випробуванням. У касаційній скарзі прокурор зазначала, що після призначення фігуранту покарання за сукупністю кримінальних правопорушень, суд апеляційної інстанції порушив встановлену в ст. 75 КК України заборону щодо застосування положень цієї норми до осіб, які засуджуються за вчинення корупційних кримінальних правопорушень, необґрунтовано звільнивши його від відбування покарання з випробуванням.

Верховний Суд вказав, що згідно зі ст. 75 КК України якщо суд, крім випадків засудження за корупційне кримінальне правопорушення, кримінальне правопорушення, пов'язане з корупцією, кримінальне правопорушення, передбачене ст. 403, 405, 407, 408, 429 цього Кодексу, вчинене в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці, порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, катування, передбачене ч. 3 ст. 127 цього Кодексу, при призначенні покарання у виді виправних робіт, службового обмеження для військовослужбовців, обмеження волі, а також позбавлення волі на строк не більше п'яти років, враховуючи тяжкість кримінального правопорушення, особу винного та інші обставини

справи, дійде висновку про можливість виправлення засудженого без відбування покарання, він може прийняти рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Як зазначено в примітці до ст. 54 КК України корупційними кримінальними правопорушеннями відповідно до цього Кодексу вважаються кримінальні правопорушення, передбачені ст. 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також кримінальні правопорушення, передбачені ст. 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 368-369-2 цього Кодексу. Кримінальними правопорушеннями, пов'язаними з корупцією, відповідно до цього Кодексу вважаються кримінальні правопорушення, передбачені ст. 366-2, 366-3 цього Кодексу.

З огляду на викладене, кримінальне правопорушення, передбачене ст. 354 ч. 4 КК України, а саме прохання та одержання працівником підприємства, який не є службовою особою, неправомірної вигоди для себе, за вчинення будь-яких дій з використанням становища, яке займає працівник на підприємстві, в інтересах того, хто надає таку вигоду, що вчинено повторно за попередньою змовою групою осіб, за яке засуджено фігуранта, є корупційним кримінальним правопорушенням.

Цього не врахував апеляційний суд та, звільняючи фігуранта від відбування остаточного покарання, визначеного за сукупністю кримінальних правопорушень, до якої входило і корупційне кримінальне правопорушення, передбачене ст. 354 ч. 4 КК України, на підставі ст. 75 цього Кодексу, неправильно застосував закон України про кримінальну відповідальність, а саме застосував закон, який не підлягав застосуванню.

Тому Верховний Суд вирок апеляційного суду скасував і призначив новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

*Рішення в ЄДРСР —
reyestr.court.gov.ua/Review/135577404*

Державні органи не звільняються від зобов'язання провести ефективне розслідування заяви про погане поведіння лише через те, що воно здійснювалося представниками окупаційних сил

7 квітня 2026 р. Верховний Суд колегією суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у справі № 642/1023/23 задовольнив частково касаційні скарги сторони захисту, що посилались на недоведеність добровільності дій засудженої.

Громадянка України і працівниця правоохоронного органу, на окупованій території м. Ізюма добровільно зайняла посаду слідчого у «народній міліції», яка пізніше перейменована в «отделение полиции № 2 (дислокація г. Ізюм) управління внутрішніх дел военно-гражданской администрации харьковской области», в якому проводила слідчі дії з метою розслідування злочинів на території м. Ізюма. Вироком районного суду, залишеним без змін апеляційним судом, її засуджено за ч. 2 ст. 111, ч. 7 ст. 111-1 КК.

У касаційних скаргах сторона захисту зазначала, що не було спростовано тверджень засудженої про те, що вона співпрацювала з окупаційною владою під впливом залякування, фізичного та психологічного тиску. А у справі відсутні документи, які б свідчили про волевиявлення засудженої служити в органах окупаційної влади.

Верховний Суд вказав, що відповідальність за колабораційну діяльність в умовах окупації настає у разі добровільного,

тобто з власної волі та за відсутності фізичного чи психічного примусу або крайньої необхідності, зайняття у відповідних органах посади з метою спричинити шкоду українській державі; якщо особа здійснювала відповідні дії під будь-яким примусом, склад колабораційної діяльності, зокрема, і передбаченої ч. 7 ст. 111-1 КК відсутній (від 20 червня 2024 р., № 953/7182/23, 24 липня 2025 р., № 161/15700/24, 06 червня 2025 р., № 161/5208/24, 30 червня 2025 р., № 127/27876/24, 20 січня 2026 р., № 183/8535/22).

Таким чином, добровільність дій, згаданих у ч. 7 ст. 111-1 КК, є обов'язковою ознакою цього злочину і має бути доведена стороною обвинувачення поза розумним сумнівом (від 09 квітня 2026 р., № 657/1636/14-к, 07 квітня 2026 р., № 635/2049/22).

Суд першої інстанції дійшов висновку про добровільність співпраці засудженої з органами окупаційної влади. В той же час в ході провадження у цій справі сторона захисту послідовно заявляла про погане поведіння, застосоване до засудженої представниками окупаційних сил з метою примусити її до співпраці.

Під час судового розгляду ряд свідків стверджували, що засуджену, як і кількох інших осіб, що мали стосунок до поліції, «забрали», вона повернулася через три або чотири дні і повідомила, що її переконували працювати в поліції, тримали «на підвалі», вивозили в ліс, стріляли з вогнепальної зброї біля голови. Свідки бачили на її тілі синці та інші ушкодження, порваний одяг. Лікар, до якого вона звернулася, підтвердила в суді наявність в неї тілесних ушкоджень і пошкодження вуха, а також повідомила, що вона мала дуже пригнічений психологічний стан та говорити зайве, мабуть, боялась.

У цій справі не йдеться про погане поведіння з боку представників державних органів України. Однак Суд зазначив, що зобов'язання за ст. 3 ЄКПЛ провести ефективне розслідування заяви не обмежується лише випадками поганого поведіння з боку її агентів (М.С. v. Bulgaria, no. 39272/98, § 151, ECHR 2003-XII; Secic v. Croatia, no. 40116/02, § 53, 31 May 2007; Beganovic v. Croatia, no. 46423/06, § 66, 25 June 2009).

Державні органи не звільняються від зобов'язання провести ефективне розслідування заяви про погане поведіння лише через те, що воно приписується представникам окупаційних сил. В обставинах цієї справи це зобов'язання трансформується в обов'язок національних органів ретельно перевірити таку заяву в контексті обґрунтованості версії про добровільність дій засудженої.

Тому вимоги до ефективного розслідування є застосовними і у випадку, коли особа, що обвинувачується у добровільній колаборації з окупаційною владою, заявляє про вчинення інкримінованих дій внаслідок поганого поведіння.

Суд, оцінюючи докази, надані стороною обвинувачення з метою спростування заяви особи про вимушеність її дій в умовах окупації, має оцінити ефективність проведеного розслідування такої заяви для висновку про достатність і переконливість наданих доказів.

Оскаржені рішення не містять будь-якого аналізу заходів, які сторона обвинувачення здійснила для розслідування цих заяв, та результатів такого розслідування, а також висновку, чи вчинила сторона обвинувачення усі розумні заходи для спростування заяви про примус, враховуючи наявність численних непрямих доказів такого поведіння. Суд відзначив, що у рішеннях судів попередніх інстанцій не згадано навіть детального допиту засудженої щодо обставин такого поведіння, який давав можливість стороні обвинувачення визначити напрямки розслідування її заяви, зокрема, і через отримання інформації від органів, які проводили чи проводять розслідування злочинів, вчинених представниками окупаційної влади в Ізюмі.

Суди попередніх інстанцій також відкинули твердження засудженої про погане поводження посиланням на те, що вона не подала у письмовому вигляді заяви про вчинення щодо неї таких дій. Суди не пояснили, до якого «відповідного органу» в умовах окупації мала звернутися засуджена з цього приводу, а також не проаналізував, наскільки таке звернення було безпечним для засудженої і здатним призвести до ефективного розслідування.

Якщо ж суд мав на увазі звернення до правоохоронних органів України, то він також мав проаналізувати можливість такого звернення під час окупації. Щодо періоду після окупації, то Суд вже відзначав, що сторона захисту послідовно протягом провадження стверджувала про погане поводження із засудженою, що саме по собі породжує обов'язок провести ефективне розслідування такої заяви без додаткового звернення з формальною заявою.

Тому Суд ухвалу апеляційного суду скасував і призначив новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

*Рішення в ЄДРСП —
reyestr.court.gov.ua/Review/135926425*

Суб'єкт посягання на територіальну цілісність і недоторканність України – загальний, отже твердження сторони захисту про те, що місцевий суд не встановив, чи можна віднести обвинувачену до спеціального суб'єкта злочину – представника влади іншої держави, є необґрунтованими

16 квітня 2026 р. Верховний Суд колегією суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у справі № 686/20911/22 залишив без задоволення касаційну скаргу захисниці, яка просила закрити кримінальне провадження.

Вироком міськрайонного суду, залишеним без змін ухвалою апеляційного суду, депутатку державної думи федеральних зборів рф було визнано винуватою у скоєнні умисних дій, вчинених представником влади, за попередньою змовою групою осіб, з метою зміни меж території та державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України, які призвели до загибелі людей та інших тяжких наслідків (ч. 3 ст. 110 КК України).

У касаційній скарзі захисниця зазначала, що у вирокі не обґрунтовано, що передбачена ч. 3 ст. 110 КК України кваліфікуюча ознака — вчинення злочину представником влади — може бути застосована до засудженої, а також не встановлено, чи можна віднести обвинувачену до спеціального суб'єкта злочину — представника влади іншої держави.

Верховний Суд вказав, що за приписами ст. 8 КК України іноземці або особи без громадянства, що не проживають постійно в Україні, які вчинили кримінальні правопорушення за її межами, підлягають в Україні відповідальності за цим Кодексом у випадках, передбачених міжнародними договорами або якщо вони вчинили передбачені цим Кодексом тяжкі або особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України або інтересів України.

Україна може поширювати свою кримінальну юрисдикцію на громадян рф, зокрема депутатів державної думи федеральних зборів рф, серед іншого, у частині притягнення до кримінальної відповідальності за злочини, передбачені розд. I «Злочини проти основ національної безпеки України» і розд. XX

«Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» КК України (постанова від 11 грудня 2025 р. у справі № 686/6637/23, ухвали від 29 травня 2025 р. у справі № 686/22916/22, від 26 травня 2025 р. у справі № 686/22462/22, від 28 липня 2025 р. у справі № 607/6056/23, від 22 вересня 2025 р. у справі № 686/20908/22).

Ураховуючи наведене, колегія суддів уважає обґрунтованими висновки оскаржуваних судових рішень про наявність у діях засудженої передбаченої ч. 3 ст. 110 КК України кваліфікуючої ознаки — вчинення злочину представником влади, а тому посилання захисника на невмотивованість вироку щодо можливості застосування до обвинуваченої цієї кваліфікуючої ознаки є безпідставними та з огляду на положення ст. 8 КК України і зазначену практику Верховного Суду не свідчать про допущення судами попередніх інстанцій таких істотних порушень вимог КПК України, які би перешкодили їм ухвалити законні й обґрунтовані рішення.

Крім того, за приписами ст. 18 КК України суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого відповідно до цього Кодексу може наставати кримінальна відповідальність (ч. 1 цієї статті). Спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути лише певна особа (ч. 2 цієї статті).

Таким чином, Суд не взяв до уваги тверджень сторони захисту про те, що місцевий суд не установив, чи можна віднести обвинувачену до спеціального суб'єкта злочину — представника влади іншої держави, оскільки з огляду на складові ознаки злочину, передбаченого ст. 110 КК України, суб'єкт цього кримінального правопорушення — загальний, а диспозиція вказаної норми кримінального закону у системному тлумаченні із ч. 2 ст. 18 КК України, не містить посилань на те, що таке кримінально каране діяння може бути вчинене лише певною особою.

*Рішення в ЄДРСП —
reyestr.court.gov.ua/Review/135889069*

Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років, є правом, а не обов'язком суду

28 квітня 2026 р. Верховний Суд колегією суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду у справі № 697/252/25 задовольнив частково касаційну скаргу захисника, який просив пом'якшити засудженій покарання шляхом звільнення від його відбування з випробуванням.

Вироком міськрайонного суду, залишеним без змін ухвалою апеляційного суду, обвинувачену засуджено за ч. 1 ст. 286-1 КК України. У касаційній скарзі захисник зазначав, що саме звільнення від відбування покарання з іспитивним строком із застосуванням ст. 79 КК України відповідатиме меті покарання, оскільки засуджена має чотирьох малолітніх дітей, одна з яких не досягла семирічного віку, визнала свою вину, щиро розкалася у скоєному, частково відшкодувала потерпілій завдану вчиненим нею кримінальним правопорушенням шкоду, позитивно характеризується за місцем проживання, вперше вчинила необережне кримінальне правопорушення.

Тому, на його думку, оскаржувані судові рішення в частині призначення засудженій покарання є незаконними і необґрунтованими, оскільки належним чином не були враховані всі перелічені вище обставини. Верховний Суд вказав, що спеціальним видом звільнення від відбування покарання з випробування є звільнення на підставі ст. 79 КК України, зокрема жінок, які мають дітей віком до семи років. Однак застосування цього виду звільнення від покарання є правом, а не обов'язком суду.

При цьому для застосування вказаної норми права законодавець визначив відповідні підстави: формально-юридичні (що містяться безпосередньо у ст. 79 КК України і стосуються певних ознак особи) та оціночні (індивідуальні особливості конкретного кримінального провадження, характер дій винної особи, її спосіб життя тощо). Встановлення оціночних підстав є елементом реалізації дискреційних повноважень суду.

Тож для правильного застосування ст. 79 КК України суд має встановити не тільки факт наявності на утриманні жінки дитини віком до семи років, але й дати належну оцінку тяжкості та обсягу вчинених суспільно небезпечних діянь, усім даним про особу обвинуваченої, з'ясувати, чи сприяє її спосіб життя забезпеченню інтересів дитини.

Оцінюючи наявність підстав для звільнення засудженої від відбування покарання з випробуванням, колегія суддів виходила з того, що закріплення ст. 79 КК України в кримінальному законодавстві зумовлено тим, що закон ставить інтереси дитини, її виховання вище, ніж негайне виконання покарання.

Суд зазначив, що особа засуджена за вчинення нетяжкого кримінального правопорушення при наявності чотирьох малолітніх дітей, одній з яких не виповнилося семи років, тобто вона є багатодітною матір'ю, те, що відносно до наслідків її вина є необережною, позитивно характеризується за місцем свого проживання, де мешкає разом із своїм чоловіком та дітьми.

Крім того, під час судового провадження засуджена визнала свою вину у скоєному кримінальному правопорушенні.

З огляду на наведене вище, колегія суддів вважає, що вправлення засудженої та попередження вчинення нею нових кримінальних правопорушень можливе без ізоляції від суспільства, але в умовах здійснення контролю за її поведінкою під час звільнення від відбування покарання з випробуванням.

З урахуванням цих обставин, колегія суддів з метою забезпечення права малолітніх дітей засудженої на зростання в сімейному оточенні останню звільнила від відбування основного покарання з випробуванням на підставі ст. 79 КК України зі встановленням іспитового строку.

*Рішення в ЄДРСР —
reyestr.court.gov.ua/Review/136114402*

У разі зміни в період самовільного залишення військової частини кримінального закону застосовується закон про кримінальну відповідальність, який був чинним на момент його закінчення

28 квітня 2026 р. Верховний Суд колегією суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у справі № 159/140/24 вирішив питання щодо правильності застосування судами попередніх інстанцій закону України про кримінальну відповідальність.

Обвинувачений під час проходження військової служби за мобілізацією у Збройних Силах України, не маючи наміру на-

завжди ухилитись від проходження військової служби, без дозволу відповідного командира (начальника), 17 вересня 2022 р. самовільно залишив військовою частину та до 07 грудня 2023 р. був відсутній на службі без поважних причин і не виконував службові обов'язки в умовах воєнного стану.

Вироком міськрайонного суду його визнано винуватим у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 407 КК та на підставі ст. 75 КК звільнено від відбування покарання з випробуванням. Вироком апеляційного суду вирок місцевого суду в частині призначеного покарання та звільнення від його відбування на підставі ст. 75 КК скасовано та призначено покарання із застосуванням ст. 69 КК у виді позбавлення волі на строк 3 роки.

У касаційній скарзі прокурор зазначав, що апеляційний суд дійшов помилкового висновку про те, що кримінальне правопорушення, передбачене ч. 5 ст. 407 КК, не є триваючим, та було вчинене засудженим до набрання чинності Законом України № 2839-IX від 13 грудня 2022 р., згідно з якими з 27 січня 2023 р. виключається можливість застосування ст. 69, 75 КК до осіб, які в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці вчинили злочин, передбачений ст. 407 КК.

Верховний Суд вказав, що Законом України № 2839-IX, який набрав чинності 27 січня 2023 р., внесено зміни до ч. 1 ст. 69 та ч. 1 ст. 75 КК, а саме перелік кримінальних правопорушень, за якими виключається можливість застосування положень вказаних норм, доповнено кримінальними правопорушеннями, передбаченими ст. 403, 405, 407, 408, 429 КК, вчиненими в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці.

Суд звернув увагу, що склад кримінального правопорушення, передбачений ст. 407 КК «Самовільне залишення військової частини або місця служби» є триваючим, оскільки починається з моменту самовільного залишення військової частини або місця служби або ж нез'явлення вчасно без поважних причин на службу, і триває безперервно протягом певного часу аж до моменту його припинення.

Для триваючого кримінального правопорушення характерним є вчинення діяння, яке розтягнуте в часі і безперервно здійснюється за рахунок тривалого невиконання обов'язків або тривалого порушення встановленої заборони. У цьому провадженні йдеться про ухилення, тобто тривале невиконання обов'язку, яке розпочинається шляхом вчинення діяння у вигляді самовільного залишення військової частини або місця служби або ж нез'явлення вчасно без поважних причин на службу.

Особа у разі вчинення триваючого кримінального правопорушення один раз вчинює дію або бездіяльність, а далі постійно перебуває у злочинному стані. Весь цей період часу у її діянні є склад закінченого кримінального правопорушення. Триваюче кримінальне правопорушення є закінченим, починаючи з моменту його припинення.

Таким чином, висновки судів про те, що інкриміноване засудженому кримінальне правопорушення, передбачене ч. 5 ст. 407 КК, не є триваючим є неправильними.

Отже, попри твердження судів попередніх інстанцій, кримінальне правопорушення, за яке було засуджено фігуранта, є триваючим, оскільки було розпочато 17 вересня 2022 р. (день самовільного залишення військової частини) та закінчено 07 грудня 2023 р. (день прибуття до відділу ТУ ДБР).

Засуджений продовжував вчиняти кримінальне правопорушення шляхом перебування поза межами місця несення військової служби до 07 грудня 2023 р., тобто під час дії Закону № 2839-IX, згідно з якими з 27 січня 2023 р. виключалася можливість застосування ст. 69, 75 КК до осіб, які в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці вчинили злочин, передбачений ст. 407 КК.

У разі вчинення триваючого кримінального правопорушення застосовується закон про кримінальну відповідальність, який був чинним на момент його закінчення, і в цьому випадку зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі не застосовується.

Суд неодноразово наголошував на тому, що у разі продовження вчинення кримінального правопорушення після набрання чинності більш суворим законом, застосуванню підлягає цей закон. Тож якщо триваючий злочин було закінчено після набрання 27 січня 2023 р. чинності Законом України від 13 грудня 2022 р. № 2839-IX «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці», яким до ст. 69, 75 КК було внесено зміни, то застосування цих статей до кримінальних правопорушень, передбачених ст. 407 цього Кодексу неможливе (постанова ККС у справі № 189/2310/23).

Таким чином, призначення засудженому покарання за ч. 5 ст. 407 КК нижче від найнижчої межі, встановленої в санкції статті Особливої частини цього Кодексу (ст. 69 КК), що було зроблено апеляційним судом, або застосування інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК), що було зроблено місцевим судом, є неможливим.

Враховуючи викладене, Суд вирок апеляційного суду скасував і призначив новий розгляд цього кримінального провадження в суді апеляційної інстанції.

*Рішення в ЄДРСР —
reyestr.court.gov.ua/Review/136114375*

Відсутність у формулюванні обвинувачення та в матеріалах кримінального провадження даних про використання мобільного телефона під час або для вчинення злочину унеможлиблює його спеціальну конфіскацію

29 квітня 2026 р. Верховний Суд колегією суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду у справі № 357/9031/24 скасував застосовану на підставі ст. 96-1 КК спеціальну конфіскацію мобільного телефону.

Вироком міськрайонного суду, залишеним без змін ухвалою апеляційного суду, фігуранта засуджено за ч. 1 ст. 190, ч. 2 ст. 15, ч. 2 ст. 190 КК. На підставі ст. 96-1 КК застосовано спеціальну конфіскацію до мобільного телефону, біжутерії у вигляді каблучки, ланцюга із хрестиком жовтого кольору без наявних проб із застілкою, які належать фігуранту.

У касаційній скарзі сторона захисту зазначала, що судові рішення у частині спеціальної конфіскації вказаного мобільного телефону є незаконними, необґрунтованими та належним чином невмотивованими, оскільки у формулюванні обвинувачення, визнаного судом доведеним, будь-які посилання на використання фігурантом зазначеного мобільного телефону як засобу чи знаряддя вчинення злочину відсутні.

Повертаючи засудженому вказаний мобільний телефон, Верховний Суд вказав, що відповідно до ч. 1 ст. 96-1 КК спеціальна конфіскація полягає у примусовому безоплатному вилученні за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей та іншого майна у випадках, визначених цим Кодексом, за умови вчинення умисного кримінального правопорушення або

супільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною цього Кодексу. Частина 2 цієї статті визначає, що спеціальна конфіскація застосовується на підставі обвинувального вироку суду.

Згідно з положеннями п. 4 ч. 1 ст. 96-2 КК спеціальна конфіскація застосовується у разі, якщо гроші, цінності та інше майно, крім іншого, були підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення, крім тих, що повертаються власнику (законному володільцю), який не знав і не міг знати про їх незаконне використання.

Наведені положення закону відповідають вимогам ч. 9 ст. 100 КПК, відповідно до якої питання про спеціальну конфіскацію та долю речових доказів і документів, які були надані суду, вирішується судом під час ухвалення судового рішення, яким закінчується кримінальне провадження. При цьому, зокрема, гроші, цінності та інше майно, які підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення та/або зберегли на собі його сліди, конфіскуються, крім випадків, коли власник (законний володілець) не знав і не міг знати про їх незаконне використання. У такому разі зазначені гроші, цінності та інше майно повертаються власнику (законному володільцю).

З огляду на правовий висновок, що міститься в постанові об'єднаної палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 02 лютого 2026 р. у справі № 669/338/24, метою застосування спеціальної конфіскації є припинення володіння знаряддям та засобами вчинення кримінального правопорушення, їх вилучення у особи, яка вчинила суспільно-небезпечне діяння і в такий спосіб забезпечення превенції вчинення нових правопорушень та убезпечення суспільства від їх вчинення.

Водночас відповідно до ч. 1 ст. 98 КПК речовими доказами є матеріальні об'єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, в тому числі предмети, що були об'єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення.

За змістом судових рішень, у формулюванні обвинувачення, визнаного судом доведеним, будь-які посилання на використання фігурантом мобільного телефону під час/для вчинення кримінальних правопорушень відсутні. Не було зазначено про такі дані і в обвинувальному акті, поданому стороною обвинувачення.

Не містять даних про те, що зазначений мобільний телефон використовувався для виконання об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 190 КК й матеріали кримінального провадження. Ані з записів судових засідань суду першої інстанції, ані з матеріалів кримінального провадження, не вбачається, що прокурор, дотримуючись засади змагальності, надавав суду докази на підтвердження того, що саме вилучений у фігуранта мобільний телефон використовувався виним під час/для вчинення інкримінованих йому кримінальних правопорушень. Не було надано таких доказів і прокурором під час розгляду кримінального провадження в суді апеляційної інстанції.

З огляду на викладене, мобільний телефон підлягає поверненню фігуранту.

*Рішення в ЄДРСР —
reyestr.court.gov.ua/Review/136236988*

ВИДАВНИЦТВО «ЮРИНКОН ІНТЕР» ПРОПОНУЄ:

ЩОДО МОВИ ПРАВНИЧОЇ

Щодо мови правничої: підручник / Сергій Головатий, доктор юридичних наук, член-кореспондент Національної академії правових наук України. Київ: Наш формат, 2024. 1016 + 32 стр. (вклейка)
ISBN 978-617-8277-77-2

Ця книга – про українську правничу мову, яка зазнала глибокого змосковщення, особливо від кінця 20-х років ХХ ст. за тотальної советизації всіх сфер життя українців. Советизація поняття «право» через нашарування на нього ідеології «червоного», «революційного» та «радянського» спричинила спотворення смислів і знищення сутності ключових понять і явищ у царині права, що їх в українській мові досі позначають за московськими моделями як правова держава, правовий закон, правова норма, правова система, правова наука, правова позиція тощо.

Приймаються замовлення.

nashformat.ua

Тел.: (063) 242-27-04 / (067) 247-57-37 / (099) 710-75-57

ПЕРЕДПЛАТА НА II ПІВРІЧЧА 2026 РОКУ

Видавництво «Юрінком Прес» нагадує, що триває передплатна кампанія на 2026 рік на всі видання.

Передплата здійснюється в усіх відділеннях Укрпошти в Україні,

а також безпосередньо у видавництві або онлайн на сайті yurincompress.com

Найменування (мовою оригіналу)	Періодичність	Мін. період передплати	Вартість		
			1 місяць	II півріччя	річна
21615 Юридичний вісник України (річна передплата)	1 раз на тижд.	1 міс.			2 760 ⁰⁰
33787 Юридичний вісник України	1 раз на тижд.	1 міс.	280 ⁰⁰	1 680 ⁰⁰	3 360 ⁰⁰
74052 Бюлетень законодавства і юридичної практики України	1 раз на міс.	1 міс.	399 ⁰⁰	2 394 ⁰⁰	4 788 ⁰⁰
01757 Юридична Україна	1 раз на міс.	1 міс.	221 ⁰⁰	1 326 ⁰⁰	2 653 ⁰⁰
08440 Комплект юриста «Елітний»: Юридичний вісник України + Бюлетень законодавства і юридичної практики України + Юридична Україна	1 раз на міс. (газ. – 1 раз на тижд., журн. – 1 раз на міс.)	1 міс.	880 ⁰⁰	5 280 ⁰⁰	10 560 ⁰⁰
22404 Комплект юриста «Загальний»: Юридичний вісник України + Бюлетень законодавства і юридичної практики України	1 раз на міс. (газ. – 1 раз на тижд., журн. – 1 раз на міс.)	1 міс.	659 ⁰⁰	3 594 ⁰⁰	7 908 ⁰⁰
Електронні видання					
86342 Юридичний вісник України (електронний варіант – річна передплата)	1 раз на тижд.	1 міс.	120 ⁰⁰	720 ⁰⁰	1 440 ⁰⁰
76352 Юридична Україна (електронний варіант)	1 раз на міс.	1 міс.	144 ⁰⁰	864 ⁰⁰	1 728 ⁰⁰
76589 Юридичний вісник України (електронний варіант – річна передплата)					1 152 ⁰⁰
76351 Часопис українського судочинства (електронний варіант)	1 раз на 2 міс.	2 міс.	180 ⁰⁰	540 ⁰⁰	1 080 ⁰⁰
76612 Комплект «Українське судочинство»: Юридичний вісник України + Часопис українського судочинства (електронний варіант)	1 раз на міс. (газ. – 1 раз на тижд., журн. – 1 раз на 2 міс.)	2 міс.	300 ⁰⁰	1 260 ⁰⁰	2 520 ⁰⁰

Шановні передплатники!

Пропонуємо оформити річну передплату на наші періодичні видання:

«Бюлетень законодавства і юридичної практики України» – передплатний індекс **74052**, або комплекти юриста «Загальний» – **22404** та «Елітний» – **08440**.

Ми ж, у свою чергу, презентуємо передплатникам щоденник-довідник юриста на 2026 рік.

3 приводу передплати звертайтеся за тел: 066-003-21-64 yurincom.print@gmail.com

066-003-21-64
04209, Київ-209,
вул. Героїв Дніпра, 316
www.yurincompress.com
yurincom.print@gmail.com
golovred@yurincom.kyiv.ua

Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій

За точність викладених фактів відповідає автор (рекламодавець)

Редакція зберігає за собою право редагувати, скорочувати надіслані матеріали та змінювати їхні назви. Прохання до авторів: додавати до надісланих матеріалів особисте фото. Редакція веде листування з читачами тільки на сторінках газети. Номер набрано і зверстано у комп'ютерному центрі видавничої організації «Юрінком Прес». Передрук матеріалів виключно з посиланням на «ЮВ».

Свідоцтво про реєстрацію
КВ № 7992 від 15.11.23 року

- Ідентифікатор медіа R30-02607
- Передплата в усіх відділеннях зв'язку
- Передплатний індекс 21615
- Загальний місячний наклад – 20 000
- Друк: ТОВ «Про Формат» м. Київ, вул. Кирилівська, 86
- Замовлення №
- Підписано до друку 05.06.2026 р.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

ISSN 1992-9277

4 1820283 1070042

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

І. А. Смаль **Теоретичні та практичні аспекти використання електронних доказів у кримінальному процесі України:** монографія.

Юрінком Прес, 2025. 282 с.

ISBN 978-617-8498-03-0

Монографія присвячена комплексному дослідженню теоретичних та практичних аспектів використання електронних доказів у кримінальному процесі України. У роботі було досліджено витoki, становлення та розвиток концепції електронних доказів у кримінальному процесі крізь призму доктринальних підходів, судової практики та технологічного прогресу. Виділено характерні ознаки електронних доказів, окрему увагу приділено дослідженню правової природи електронних доказів, що сприяло пошуку додаткових аргументів щодо необхідності виділення електронних доказів як самостійного процесуального джерела.

Логічною частиною роботи став розгляд проблемних питань дотримання «права на приватність» під час провадження слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Сформульовано низку висновків та пропозицій змін до законодавства, спрямованих на удосконалення як нормативної регламентації, так і практики використання в кримінальному провадженні електронних доказів.

Монографія буде корисною для юристів-практиків, учених-правознавців, викладачів, аспірантів, студентів юридичних навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться питаннями кримінального процесу.

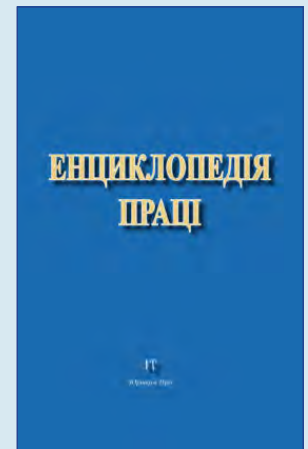

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ПРАЦІ

Енциклопедія праці // За редакцією Л. Остапенка, рецензенти: О. Г. Боднарчук, В. С. Ковальський, І. О. Личенко, Юрінком Прес, 2025. 182 с.

ISBN 978-617-8498-13-9

У сучасних умовах праця людей стала одним із чинників національної стійкості. Групою вчених на основі практичного досвіду розроблено визначення найпоширеніших термінів, які мають стосуються праці та трудових відносин. Розміщено довідкові матеріали щодо застосування цих термінів у нормативно-правових актах України, використанню їх у навчально-науковій роботі. Розроблена Енциклопедія Праці сприяє формуванню спільного розуміння й використання відповідних термінів фахівцями, представниками владних структур, дослідниками, медіа й громадськістю, а також підвищенню ефективності комунікації у сфері праці на національному та міжнародному рівнях.

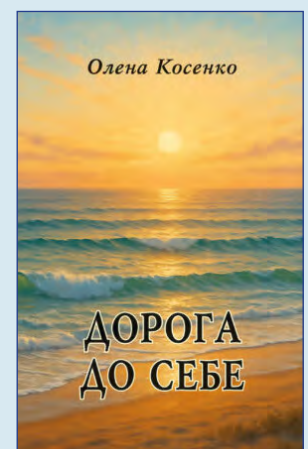
ДОРОГА ДО СЕБЕ

О. Косенко **ДОРОГА ДО СЕБЕ** Юрінком Прес, 2025. 164 с.

ISBN 978-617-8498-12-2

«Дорога до себе» — це історія жінки, яка через пригоди, любов, дружбу і спогади знову знаходить сенс життя.

Це книга про людей, які живуть усупереч війні, попри її жахіття. Живуть, пам'ятають і не втрачають світла душі.

Приймаються замовлення.
E-mail: info@yurincompress.com
Тел.: +38 (066) 003-21-65

ПЕРЕДПЛАТА НА II ПІВРІЧЧА 2026 РОКУ

ЮРИДИЧНА УКРАЇНА

Період передплати	Вартість
1 місяць	221 грн
півріччя	1326 грн

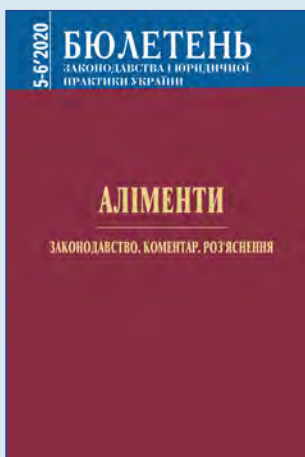
Передплатний індекс 01757
Періодичність виходу — 12 разів на рік

ЧАСОПИС УКРАЇНСЬКОГО СУДОЧИНСТВА

Період передплати	Вартість
на 3 місяці	270 грн
на рік	1080 грн

Передплатний індекс 76351
Періодичність виходу — 4 рази на рік

БЮЛЕТЕНЬ ЗАКОНОДАВСТВА І ЮРИДИЧНОЇ ПРАКТИКИ УКРАЇНИ

Період передплати	Вартість
на 1 місяць	399 грн
на рік	4788 грн

Передплатний індекс 74052
Періодичність виходу — 12 разів на рік

ПЕРЕДПЛАТА

сайт: yurincompress.com
pressa.yurincom.com

Довідка за тел: +38 (66) 003-21-64,
+38 (66) 003-21-65

e-mail: jukr@yurincom.kiev.ua
info@yurincompress.com
pressa@yurincom.kiev.ua

